

Transformant l'educació

05.

Definim el model pedagògic

37 pilars per fonamentar el canvi educatiu

JESUÏTES
educació

Transformant l'educació

Col·lecció dirigida per Xavier Aragay

Quadern

05

Títol

Definim el model pedagògic. 37 pilars per fonamentar el canvi educatiu

Autors

Xavier Aragay, Jonquera Arnó, Joan Blasco, Pere Borràs, Daniel Iniesta, Pepe Menéndez, Pol Riera, Lluís Tarín i Lluís Ylla. Amb la col·laboració especial d'Enric Caturla en aquest quadern.

Edició

Mauro Cavaller

Correcció

Maria Furriols

Disseny gràfic i maquetació

Albert Martín

www.liniafina.cat

Fotografia

Berta Alarcó

Impressió

Barcino

ISBN

978-84-608-6559-9

Dipòsit legal

B 10867-2016

© ⓘ ⓘ ⓘ ⓘ Jesuïtes Educació

Primera edició: maig 2016

Transformant l'educació

05. **Definim el model pedagògic**

37 pilars per fonamentar el canvi educatiu

Autors

L'equip que impulsa aquesta col·lecció està format per:

Xavier Aragay

És economista i, des del l'any 2009, director general de Jesuïtes Educació. Partint de la seva extensa trajectòria vital i professional i la seva sempre present vocació de servei, lidera el projecte Horitzó 2020. Aquells que el coneixen de prop diuen d'ell que és visionari, dialogant, exigent i tenaç. Li encanta fer esquemes, jugar amb les paraules i gaudir de la natura pujant els cims més insospitats.

Jonquera Arnó

És mestra i va entrar a l'equip l'any 1993. Des d'aleshores ha aportat ànima al projecte educatiu de JE. De vocació humanista i amb una profunda vida espiritual, treballa sempre amb i per a les persones (diu que no va tenir altra opció, venint al món amb una germana bessona...). Actualment és la directora de l'oficina tècnica de Jesuïtes Educació. És una enamorada del mar.

Joan Blasco

És pedagog i, des del 2015, és el director del model pedagògic de Jesuïtes Educació. Especialitzat en didàctica i organització escolar, la seva missió és la d'assentar els nous territoris pedagògics que obre l'Horitzó 2020. Compagina la seva tasca a la xarxa amb la direcció de l'escola Jesuïtes Sant Gervasi. Practica l'atletisme des de jove i, sempre que pot, s'ocupa del jardí i dels arbres fruiters que té amb la seva dona al Baix Aragó.

Pere Borràs

És jesuïta (aviat farà 50 anys del seu compromís amb la Companyia de Jesús) i actualment és el consiliari de la xarxa de JE. Sempre ajudant a les persones, ha estat, entre d'altres, professor, mestre de novicis, provincial, i president de la Fundació. És un savi en espiritualitat ignasiana i en l'acompanyament de joves i adults. Amb el seu humor directe i contundent gaudeix de la vida, els còmics i el Barça.

Mauro Cavaller

És llicenciat en Filosofia i *coach* especialitzat en escriptors. És l'editor de la col·lecció Transformant l'educació on aporta visió de conjunt i unitat formal. Com a artesà de les idees, escolta, empatitza i encaixa les diferents parts dels temes que debatem. Li agrada molt anar al cinema.

Daniel Iniesta

És diplomat en Relacions Laborals i a JE és el director de recursos humans des del 2011. En formació constant, ha treballat en àmbits sensibles del sector públic com el judicial, menors, adopcions i cooperació. Apassionat de tot el que fa, té sempre la mirada posada en el desenvolupament de les persones. Dorm poc i practica a diari l'esport (neda i corre) i la lectura (generalment sobre el període 1914-1945).

Pepe Menéndez

És llicenciat en Ciències de la Informació i des del 2009 és director adjunt de Jesuïtes Educació. Coneix en profunditat tant la feina a l'aula com la gestió del món educatiu (va ser director de l'escola Joan XXIII). El 2004 va participar en la redacció del Pacte Nacional per a l'Educació. Escriu al seu blog i organitza tertúlies a casa seva al voltant de fantàstics dinars i sopars que ell mateix cuina.

Pol Riera

És diplomat en Ciències Empresarials i és el gerent de la xarxa Jesuïtes Educació. La seva llarga i diversa trajectòria formativa i professional li ha permès adquirir bones habilitats organitzatives i un gran sentit pragmàtic. Li agrada treballar en equip i sempre amb un gran optimisme. Aquells que el coneixen diuen d'ell que és un *self-made man* apassionat de l'esport (els practica quasi tots) i de les motos.

Lluís Tarín

És llicenciat en Pedagogia i està especialitzat en tecnologia educativa i desenvolupament directiu. A Jesuïtes Educació és assessor en lideratge i estratègia. Com a bon savi, observa, llegeix i busca evidències per entendre el món. Acompanya sempre l'anàlisi amb una vinculació emocional, no en va ell és, en un sentit ampli, un home de cor.

Lluís Ylla

És enginyer superior agrònom i a Jesuïtes Educació s'ocupa de temes de planificació i sistemes de qualitat. Ha organitzat l'engranatge d'Horitzó 2020, i amb la reflexió i la pràctica ha contribuït també a desenvolupar una pedagogia de la interioritat. És director adjunt de JE des que es va crear la fundació l'any 2000. És un gran lector i li agrada molt caminar i escriure.

Cada persona que neix ve al món amb una pregunta per a la qual no n'hi ha prou amb les velles respostes.

Thomas Merton

Penso que una explicació bàsica del protagonisme de Messi és posseir la intel·ligència de la rapidesa. Hi ha gent ràpida però imprecisa. Hi ha gent intel·ligent però lenta. No crec que Messi reflexioni quan es desplaça amb la pilota als peus i supera un obstacle i un altre i acaba trobant la posició ideal per poder xutar i marcar gol. Hi ha intel·ligències que demanen un temps per a la meditació fructífera i n'hi ha d'altres que fabriquen amb tota rapidesa una solució al problema, en aquest cas la pressió del futbolista rival.

Josep M. Espinàs

Que pugueu comprendre amb tots els sants quina és l'amplària i la llargària, l'altitud i la profunditat; conèixer, en una paraula, l'amor del Crist que sobrepuja tot coneixement perquè, totalment plens, entreu a la plenitud de Déu.

Ef 3, 18-19

Pròleg

Seguint la cita inicial de Thomas Merton podem dir que cada època planteja reptes a l'educació que no es poden afrontar només amb les velles respostes i maneres de fer. En educació, les fites, els continguts d'aprenentatge i les competències que cal assolir són importants. Sobretot, però, són essencials les condicions que l'educador promou i les seves maneres de fer. Així doncs, què cal conservar de les pràctiques tradicionals i què cal promoure o refer?

Quan em van convidar, a finals de l'any 2012, a participar en les sessions de debat del que després seria l'Horitzó 2020 de Jesuïtes Educació, vaig insistir en la rellevància de mantenir l'equilibri i tenir cura de la tensió entre aspectes que cal replantejar i d'altres que cal conservar en temps de canvi. Els projectes de millora en educació són lents i han de ser fruit d'un procés compartit d'il·lusions, ideals i utopies. També han de reconèixer la feina feta i engrescar-nos a millorar i a explorar nous territoris. Suposen canvis de cultura i això no és possible sense un bon estat d'ànim, confiança en un mateix i perseverança. Jesuïtes Educació a Catalunya són un exemple d'aquests projectes. L'època que ja estem vivint obliga a repensar l'educació, a reflexionar

sobre el significat d'aprendre i d'assolir un bon nivell d'aprenentatge, i també sobre la nostra tasca com a docents.

A l'actual societat de l'economia del coneixement, l'aprenentatge és més clau que mai. Un bon nivell d'aprenentatge avui no vol dir posseir molts coneixements sinó que vol dir saber transformar la informació que ens envolta en coneixement, aprofundir en els coneixements existents i estar en bones condicions per crear-ne de nous, així com també crear formes d'expressió a través dels llenguatges i de les arts. I per això calen docents que s'atreveixin a canviar, a desaprendre maneres de fer i de mirar la seva feina, i que siguin capaços de valorar els aspectes positius que convé consolidar. No és tan important innovar com millorar. El tercer vèrtex del model que es presenta en aquest volum fa referència als docents. Són la clau de volta de l'educació, qui fa possible o no l'aprenentatge, i que aquest sigui de qualitat.

La feina del docent implica un compromís social, moral i ètic en dues grans vessants. Per una banda, compromís amb cadascun dels nostres alumnes i amb llurs famílies per formar persones felices,

amb criteri propi i capaces de dur una vida sostenible. Per l'altra, compromís amb la nostra feina per garantir que els alumnes assoleixin el millor aprenentatge possible. I en assolir aquest compromís, les maneres de fer dels mestres i del professorat a l'aula i al centre són determinants. Per aprendre a aprendre, aprendre a pensar, aprendre a valorar, a fer i a ser, cal tenir confiança en un mateix. El docent la pot conrear tenint i mostrant que té expectatives altes sobre les possibilitats dels seus alumnes, generant un clima afectiu ric on cadascun dels alumnes se senti reconegut i acceptat com a persona amb la seva singularitat. També és important marcar un nivell d'exigència que estimuli la perseverança i la superació personal per aprendre, voler saber més, indagar perquè, atrevir-se a crear i també a compartir valors i normes que facin possible la convivència en una societat diversa com la nostra.

Com molt bé diu en el vostre model pedagògic, es creen forts vincles entre els alumnes i els tutors que afavoreixen l'aprenentatge. Cal, a més, que aquests vincles estiguin guiats per maneres de fer tradicionals dels bons mestres, que convé no perdre sinó consolidar com a peça fonamental de la bondat del model.

Cal triar bé els continguts, que siguin potents cognitivament i expressiva; canviar metodologies; repensar espais i temps a l'escola i a l'aprenentatge; treballar de manera diferent, en equip, col·laborativament, per projectes... Sobretot, però, cal que el docent valori la rellevància del vincle amb cadascun dels alumnes i el conreï amb passió.

Miquel Martínez

Catedràtic de Teoria de l'Educació de la Universitat de Barcelona

Índex

Introducció

13

**I.
Els models**

14

**II.
Els orígens
del MENA**

26

**III.
El Model
d'Ensenyament
i Aprenentatge de JE**

48

**IV.
Un model pedagògic
per al segle XXI**

70

Taula de continguts

84

Introducció

Amb aquest quadern número cinc de la col·lecció Transformant l'educació reprenem l'escriptura de la nostra experiència de renovació profunda de l'educació. L'Horitzó 2020 no s'atura i cada dia que passa tenim més aprenentatges i experiències per explicar i compartir.

Un any després de la presentació dels quatre primers volums de la col·lecció a l'auditori de la Facultat de Comunicació i Relacions Internacionals Blanquerna, les experiències pilot del MOPI i de la NEI ja són una realitat i les vuit escoles de la xarxa de Jesuïtes Educació ens sentim implicades i compromeses amb la innovació.

Però aquí, en aquest relat de l'Horitzó 2020, més val que no ens deixem emportar pels esdeveniments i no vulguem córrer massa de pressa... Perquè l'entusiasme d'alumnes, educadors i famílies d'enguany només és possible gràcies a un treball previ. Ho hem vist en nombroses ocasions en aquests quaderns: cal preparar bé el terreny.

Així, doncs, abans de fer la crònica del binomi 2014-2106 (recordem que les experiències pilot tenen una durada de dos cursos), ens proposem explicar

en primer lloc el Model Educatiu de Jesuïtes Educació per després descriure i analitzar els seus tres submodels.

En els números 05, 06 i 07 d'aquesta col·lecció, ens dedicarem al Model d'Ensenyament i Aprenentatge, l'anomenat MENA, per continuar pel MEG (gestió i organització) i el MCFE (espais). Així ho varem anunciar en els punts 22-25 del tercer quadern. També hem dit des de bon començament que el canvi és sistèmic i disruptiu, de manera que hem repensat de dalt a baix aquests tres pilars de l'escola.

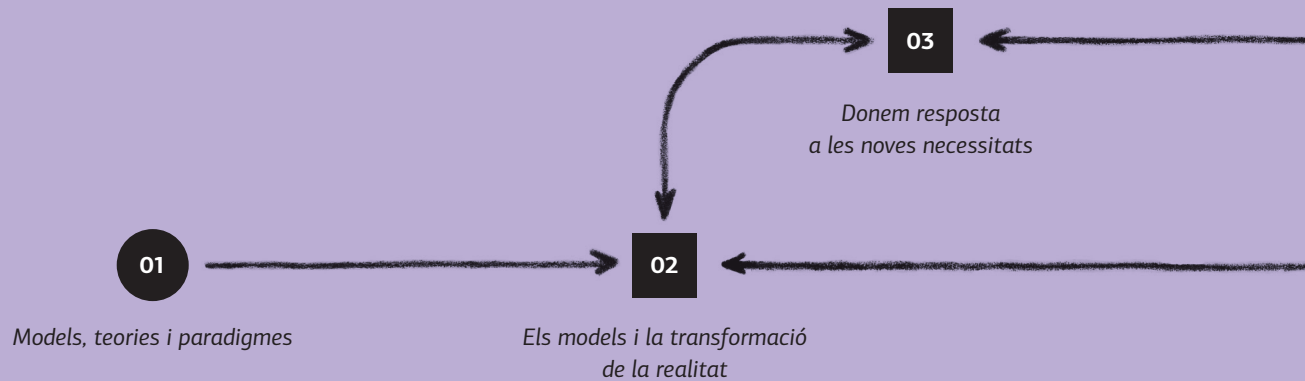
No es tracta només de transformar l'aula, sinó que és tota l'escola que es capgira. Ho podríem anomenar la *flipped school*.

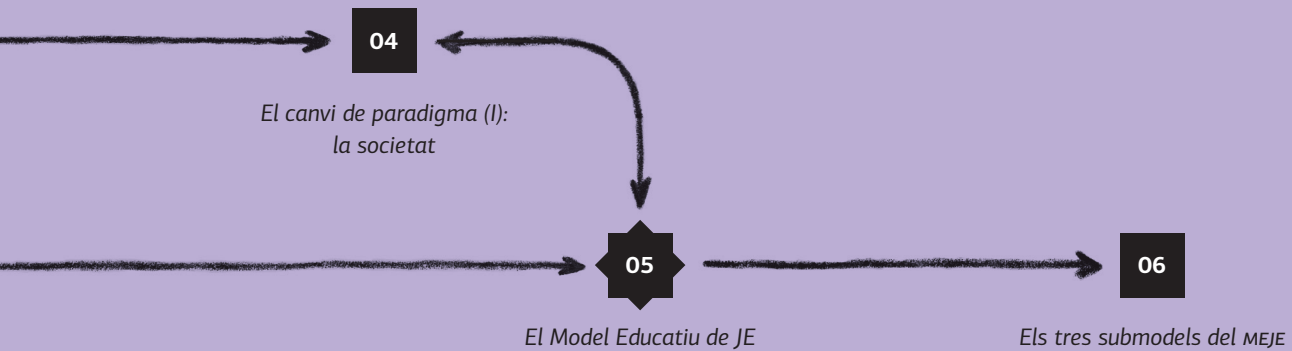
Presentem ara la primera peça d'aquest treball d'edificació, la construcció interna d'una estructura precisa i fiable per articular la transformació de l'escola que volem.

Xavier Aragay

*Director de la col·lecció Transformant l'educació
i director general de Jesuïtes Educació*

I. Els models

05. Definim el model pedagògic. 37 pilars per fonamentar el canvi educatiu

01.

Models, teories i paradigmes

Iniciem aquest cicle de tres lliuraments de la col·lecció Transformant l'educació amb una pregunta bàsica que ens ha de servir per entendre de què estem parlant quan ens referim al MEJE, al MENA, al MEG o al MCEFE.

Què és, doncs, un model? Podem dir que un model és un esquema d'interpretació de la realitat, un intent de conceptualització mitjançant la representació selectiva i parcial dels trets més essencials del fenomen que volem explicar.

I, d'on sorgeixen els models? Assenyalen en primer lloc que una de les característiques dels models és que, a diferència dels mites, la seva articulació s'arrela en teories científiques.

Així, donat un conjunt de regles i lleis que expliquen els fenòmens de manera ideal i abstracta, els models apareixen com a mediadors entre la realitat i la teoria, ja sigui per, segons la seva operativitat, confirmar o modificar aquesta teoria.

Però encara podem anar més endarrere, perquè les teories, al seu torn, es formulen a partir d'un paradigma.

Aquest univers coherent d'idees i principis també s'anomena cosmovisió, ja que és la perspectiva general d'una cultura o època històrica sobre la realitat en el seu conjunt.

Afegim, per últim, que entenem els models, les teories i els paradigmes com a tres elements dins de la nostra dimensió simbòlica per conèixer i actuar en el món.

En educació, tenim un llarga tradició en l'elaboració de models. En aquest primer punt direm només que nosaltres partim d'una determinada definició del *què*, del *com* i del *per a qui* de l'escola (els elements que ens permeten concretar el nostre model educatiu i establir els diferents rols dels protagonistes de l'escola). Seguim.

02.

Els models i la transformació de la realitat

Avancem una mica més. Analitzem a continuació la importància dels models en la transformació de l'escola que volem.

Per transformar la realitat ens calen accions, en efecte, però amb la mateixa urgència necessitem nous discursos que donin sentit a aquestes accions.

En èpoques de canvi, els models apareixen així, com esbossos pràctics i intuïtius de les noves teories, cristallitzacions eficaces del paradigma encara emergent.

Com vam fer en el quadern 01, en primer lloc sotmetem a crítica les idees de la cultura educativa imperant. Dèiem: les coses s'han entès fins ara així, però són sostenibles aquestes afirmacions?

Ja tenim el suport dels progressos de la ciència i les evidències empíriques, així que ara formulem nous models més funcionals que ens permeten explicar millor el nostre present i, el que és més important, projectar-nos més lluny.

Qualsevol interpretació de la realitat obre un territori de possibilitat. Fer real l'escola del segle XXI

implica haver elaborat un discurs (model, teoria o paradigma) que li dona cabuda.

03.

Donem resposta a les noves necessitats

Dissenyem models per conèixer millor el nostre món canviant. Si una teoria queda obsoleta és el moment de replantejar-se'n la interpretació i introduir nous elements i correspondències.

Veiem-ho en el pla educatiu. L'escola del segle xx es fonamenta en uns pilars propis de la seva època. Si en els darrers anys hem passat d'un paradigma analògic a un de digital, com s'ho fa l'escola per integrar les noves necessitats?

No podem només canviar algunes peces perquè el que ha entrat en crisi és la constel·lació d'idees de fons. Cal pensar un nou model en el qual la majoria de termes (alumnes, educadors, aules, continguts, etc.) segurament es mantindran, però es disposaran d'una nova manera.

Un exemple històric: quan Nicolau Copèrnic proposa una nova manera de descriure el moviment dels astres, no canvia els astres ni les seves trajectòries, sinó que revisa la nostra narrativa sobre això tot proposant-ne una versió molt més simple.

Tal com en l'escola en els darrers temps ha canviat el lloc destacat del professor, ja no tenim un context

en què calgui el traspàs d'informació del que podríem anomenar lletrat cap a l'ignorant.

En l'educació del segle xxi, no ens cansarem de repetir-ho, l'alumne és al centre. I el que cal és atendre el creixement del seu projecte vital. La interpel·lació és directa:

Què vols aportar en aquest món tan canviant? Què vols fer néixer al teu voltant? Com recorda sovint Francesc Torralba, una de les metàfores que ens defineixen és la natalitat, la capacitat de dur quelcom nou al món...

Els models que hem generat dins del marc general de l'Horitzó 2020 volen ser nous pilars per a l'escola del nostre segle. Abans d'entrar en el primer, però, observem una vegada més el canvi de paradigma que ens porta el nou segle líquid.

04.

El canvi de paradigma (I): la societat

Comparem a continuació i de manera sintètica les característiques generals del nostre segle respecte l'anterior.

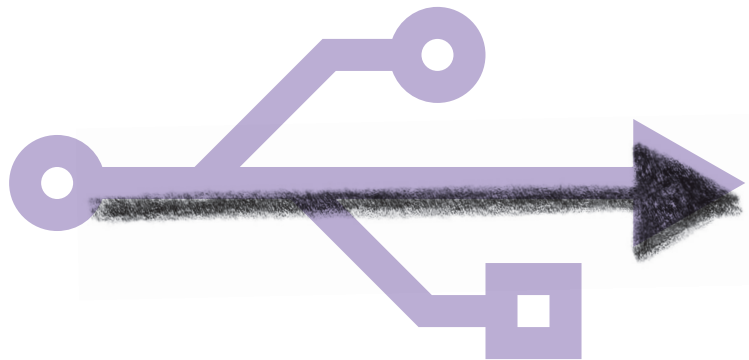
Segle xx

1. Industrial: jerarquia i autoritat, professió i coneixement estables, progrés lineal, canvis previsibles.
2. Petit: poca mobilitat, poca immigració, món dividit en blocs.
3. Homogeni: ideologies compactes, consciència col·lectiva, Estat protector.
4. Analògic i seqüencial: informació limitada, seqüenciació del coneixement, ciència i fe dissociades.

Segle xxi

1. Societat del coneixement: organització en xarxa, coneixement en constant revisió, crisi de creixement, camins imprevisibles.
2. Global: molta mobilitat, immigració de molt països, productes, serveis i coneixement arreu del món.
3. Plural: relativisme, necessitat de construir la pròpia identitat, crisi de l'Estat del benestar.
4. Digital i hipertextual: informació i coneixement il·limitats, simultaneïtat i relació de coneixements, tot és sistèmic.

Afegim que aquesta mirada panoràmica té el seu complement en l'apartat número 30, on mostrem, també amb un esquema, els canvis en la metodologia i organització educativa entre els dos segles.

05.

El Model Educatiu de JE

De més general a més concret. Els models són aparells conceptuals i, per tant, en cert sentit són abstraccions. I, tanmateix, en aquest pla hem de distingir diferents nivells.

El Model Educatiu de Jesuïtes Educació, o MEJE, és el que podríem anomenar model de models. Dins del marc general de la Companyia de Jesús, formulem què entenem per educar a les nostres escoles.

En primer lloc distingim entre les nocions educació i pedagogia. La nostra tasca principal no és la de posar en pràctica estratègies d'ensenyament, sinó més aviat la d'acompanyar els alumnes en el seu creixement integral com a persones.

Val a dir que, curiosament, en el nostre treball intern, el MEJE no va aparèixer el primer cronològicament. Va ser definint l'escola que volem, que vam veure la necessitat d'englobar els diferents aspectes en un model-paraigua. Sobre aquesta manera de procedir, en parlarem més endavant.

Sigui com sigui, la raó de ser del Model Educatiu de JE és la formació integral de la persona. Per nosaltres,

ser escola jesuïta «vol dir educar i viure els valors evangèlics i cultivar les virtuts des de la interioritat i l'espiritualitat pròpies de la tradició ignasiana, treballades des de la llibertat personal i viscudes en un entorn de pluralisme i de sentit de la justícia. Volem contribuir a una societat millor, que cerqui el bé comú, més humana i sensible.

«Ens identifiquem i apostem per una vocació de servei vers els altres per estimular la transformació de les persones, acompanyant-les i provocant experiències fondants. Per tant, som una escola capaç de desvetllar autèntics processos vitals i vocacionals.»

I per dur a terme aquest propòsit ens cal, ara sí, una determinada pedagogia.

06.

Els tres submodels del MEJE

A partir del MEJE, amb el qual definim l'educació que volem, apareixen els seus tres submodels: el MENA, el MEG i el MCEFE (que analitzem detingudament en els quaderns 05, 06 i 07).

La transformació profunda de l'educació només serà possible si atenem en la seva globalitat el sistema que és l'escola. No n'hi ha prou en canviar, per exemple, només les dinàmiques de l'aula o la relació educador-alumne. Avui cal replantejar-se el tot.

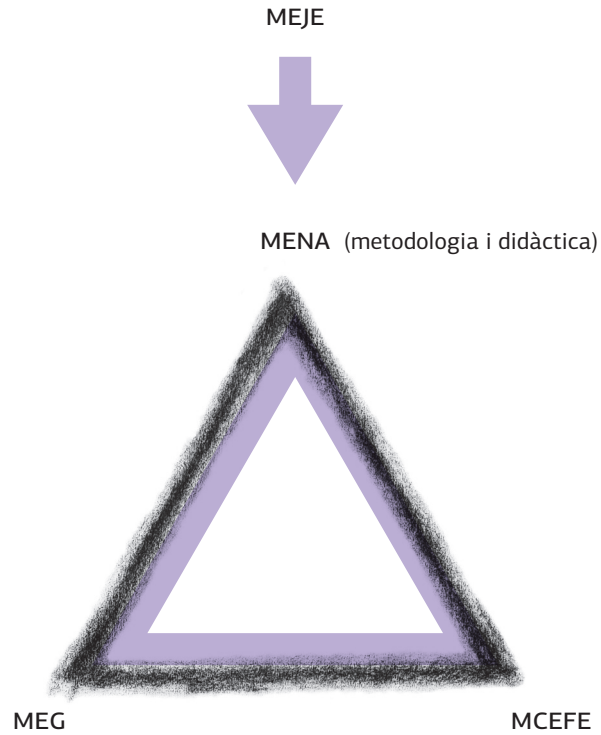
Si bé el Model d'Ensenyament i Aprenentatge (MENA) és segurament el model més rellevant d'aquesta tríada, també és cert que sense els altres dos no ens en sortirem.

Així, el Model Estratègic de Gestió (MEG) transforma en profunditat la gestió i l'organització dels centres posant-les al servei de la missió educativa i del model pedagògic. No només acabem amb la tradicional incomunicació entre docència i gestió sinó que prioritzem, al mateix temps, la gestió i el treball en xarxa.

D'altra banda, el Model de Canvi de l'Espai Físic de les Escoles (MCEFE) proposa nous contextos físics,

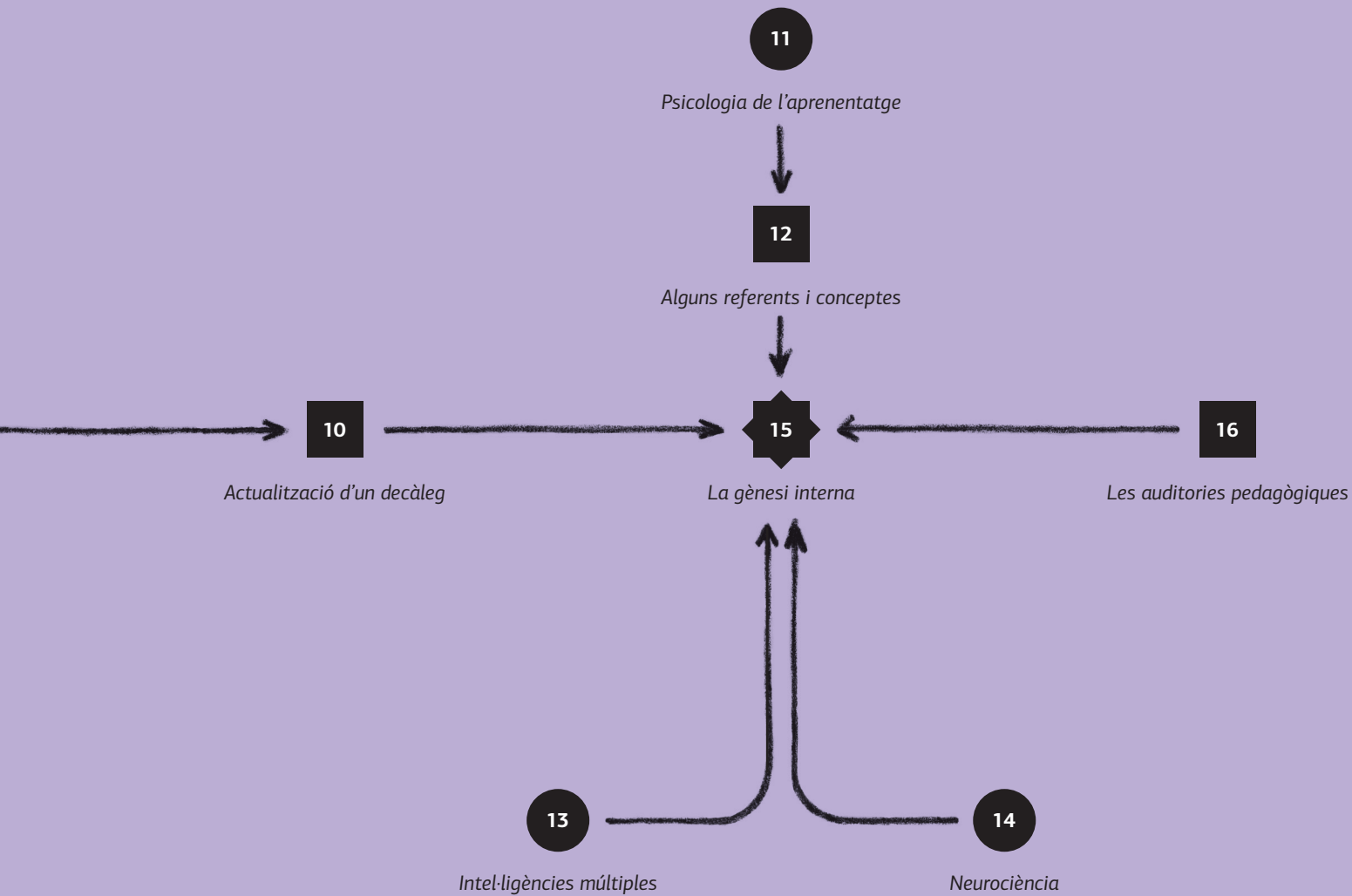
nous escenaris coherents amb el canvi de paradigma i, per tant, facilitadors de la nova manera d'educar i del model educatiu i pedagògic.

Avancem, per tant, en els diferents àmbits per fer viable i sostenible un gir disruptiu en la inèrcia de l'escola. Que no ens paralitzin algunes de les TIC de tota la vida (les Tradicions i els Costums), i que els nous models ens obrin nous camins on seguir creixent.

II. Els orígens del MENA

07. *Pedagogia ignasiana*

Tota innovació parteix d'una base. Per saltar endavant ens cal impulsar-nos des d'un terreny estable. Així, la transformació profunda de l'educació que estem realitzant a JE vol ser una actualització de la *Ratio Studiorum* (RS) que a finals del segle XVI van redactar els primers jesuïtes.

Analitzem aquest llegat en els següents tres pilars que bé es podrien titular «Els orígens històrics del MENA».

Més enllà de les indicacions concretes de la RS, si destil·lem la pràctica centenària de la pedagogia ignasiana trobem en el seu nucli una seqüència circular de tres termes: experiència-reflexió-acció.

Així, doncs, l'experiència és el punt de partida de l'aprenentatge. I per experiència no hem d'entendre només viure i fer coses, sinó viure activament i amb consciència. No són les coses que passen davant nostre, sinó la vida significativa de cada alumne la que cal enriquir.

El procés s'inicia, doncs, amb el recull d'allò que constitueix el bagatge vital dels alumnes

(fets, sentiments, valors, introspeccions i intuïcions prèvies sobre les quals construirem els nous aprenentatges).

Després, afegim la reflexió, el discerniment ignasià, a aquesta experiència, sigui directa o indirecta. Es tracta ara de clarificar la motivació interna d'allò viscut, descobrir-ne les raons o causes, així com les possibles alternatives i conseqüències.

Posem en joc la memòria, l'enteniment, la imaginació per copsar el significat profund d'allò que s'està aprenent. Aquesta reflexió és un procés formatiu i alliberador. Forma la consciència dels alumnes i els impulsa a anar més enllà del pur coneixement.

Aquest més enllà és, finalment, l'acció, el tercer element que ens faltava. Perquè mostrar el sentit de l'experiència no només serveix per revisar el passat, sinó sobretot per definir projectes.

Si la pedagogia ignasiana comença amb l'experiència, l'acció la fa tornar de nou a la realitat. L'acció és el creixement humà interior i la seva manifestació externa, és a dir, resolució transformadora.

D'altra banda, deixem aquí assenyalat que el context i l'avaluació són dos aspectes complementaris al trinomi experiència-reflexió-acció, mentre que la preliçió, la repetició, l'exercitació i l'aplicació són els elements didàctics propis de la *Ratio Studiorum*.

Vet aquí els detalls, recordem ara també que aquestes pràctiques s'emmarquen dins d'una missió ignasiana més global: l'acompanyament de la persona en el seu desplegament vital.

08.

Voluntat d'actualització

Amb la voluntat d'actualitzar la *Ratio Studiorum* apareixen, a les darreres dècades del segle xx, dos documents importants:

El 1986 es publica *Característiques de l'educació a la Companyia de Jesús*, i set anys després, el 1993, *Pedagogia ignasiana. Un plantejament pràctic*.

Podem dir que el primer document va aclarir i il·luminar la identitat i la missió ignasiana dels centres. El segon, per la seva banda, va constituir una orientació pràctica en relació amb els processos d'ensenyament i aprenentatge.

Val a dir que de tots dos documents es desprèn que la pedagogia ignasiana se centra en la formació de tota la persona, és a dir, cos, ànima i esperit.

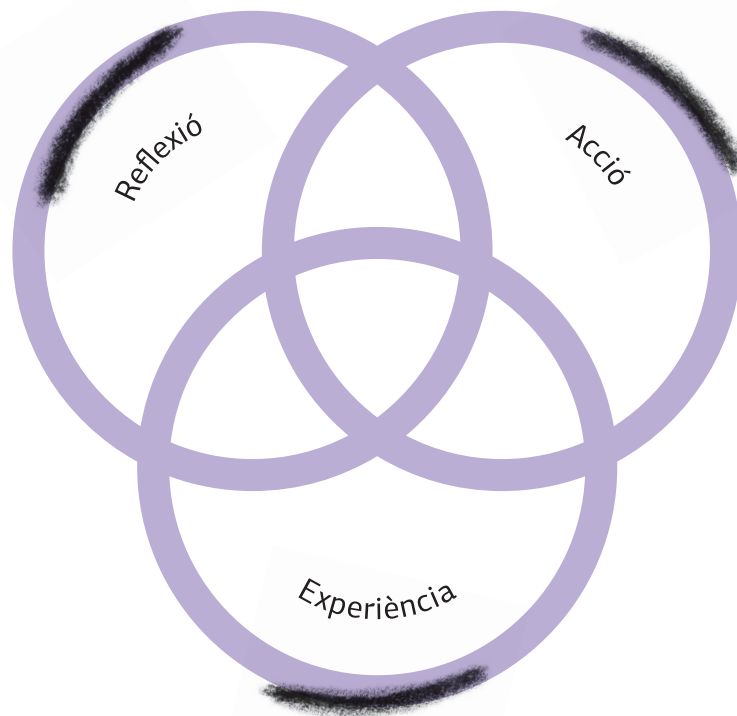
El plantejament de la Companyia suposa una crida a la recerca constant de sentit, practicar el discerniment en lloc de la memòria rutinària. I la vida, recordem-ho, té sempre lloc en un entorn i context determinats, de manera que caldrà atendre'ls i comprometre-s'hi.

Els documents assenyalen, com vèiem en l'apartat anterior, que, a la reflexió i l'experiència del creixement

humà, s'hi afegeix de manera destacada l'acció, ja que és la via privilegiada per aprendre.

En aquest sentit, distingim dos nivells d'acció:

1. L'acció interna: a la llum de la comprensió intel·lectual de l'experiència i dels sentiments implicats, l'alumne se sent mogut a opcions personals concretes que influeixen en les seves decisions o bé adquireix una clarificació gradual de les pròpies prioritats.
2. L'acció externa: amb el temps, l'opció interna l'impulsa a actuar, a fer alguna cosa coherent amb les seves conviccions.

05. Definim el model pedagògic. 37 pilars per fonamentar el canvi educatiu

09.

El Congrés del 2005

A casa nostra, i seguint l'esperit dels dos documents analitzats en el punt anterior, vam celebrar el congrés de pedagogia ignasiana del 30 de juny al 6 de juliol del 2005 a l'escola Sant Ignasi amb més de 600 participants.

Sota el lema *Un estil, unes propostes*, es van analitzar i definir les innovacions pedagògiques que calia introduir a les escoles de la xarxa per respondre, amb unes línies de treball comunes, els reptes que la societat plantejava.

El congrés es va estructurar en quatre eixos: definició de la nostra pedagogia, didàctica dels valors, estratègies d'ensenyament-aprenentatge i formació permanent dels educadors.

Va ser un moment d'especial rellevància perquè grups de professors dels mateixos nivells van estar treballant reflexions, estratègies i metodologies educatives durant dos cursos per arrelar-les en la tradició de l'educació jesuïta i aportar-les al congrés.

A les aportacions dels grups en xarxa, cal sumar-hi les ponències i més de seixanta experiències presentades.

De manera molt breu, podem resumir l'esperit del congrés assenyalant un dels seus motius més destacats: cal que les escoles deixin de ser centres d'ensenyament per esdevenir centres d'aprenentatge. No és un joc de paraules, sinó una frase que es llegeix molt de pressa, però que expressa tot un nou paradigma.

El Congrés del 2005 va suposar, per tant, un important pas cap al nostre model d'ensenyament i aprenentatge (recollit en diversos quaderns de la col·lecció Papers de pedagogia ignasiana), un major sentiment de xarxa i d'identitat de Jesuïtes Educació, i una major interrelació amb les universitats catalanes i professionals externs.

10.

Actualització d'un decàleg

En el Congrés de Pedagogia es proposa un decàleg que pretén recollir de manera sintètica aquells trets que han de configurar la manera de procedir de les escoles de la Companyia.

És la confluència de la nostra llarga tradició amb aquelles idees, tècniques i avenços que la societat actual posa a la nostra disposició.

Així, els deu punts amb els quals el 2005 vam definir la nostra pedagogia són els següents:

1. L'objectiu de l'educació és ajudar a créixer les persones (a estructurar-se i a trobar un sentit a la vida) que han d'incorporar-se a la societat amb la intenció de fer-la més justa i habitable.
2. L'alumne ha de ser el centre del procés d'aprenentatge. Ell és, per tant, el veritable protagonista.
3. El seguiment individual i personal de l'alumne, l'interès i respecte per la seva persona, en definitiva la *cura personalis*, és una de les característiques fonamentals.

4. Cal treballar i desenvolupar les set intel·ligències. És necessari incidir de manera decidida en les intel·ligències intrapersonal i interpersonal.
5. Cal intentar generar aprenentatges significatius, és a dir, aquells que arrelen en els alumnes i són fruit d'una reflexió sobre l'experiència. Els aprenentatges han de portar a l'acció i generar l'hàbit de l'autoavaluació.
6. El rigor i l'aprofundiment es consideren importants. Cal, en cada moment, discernir allò que és fonamental per concentrar-hi els esforços i així evitar la dispersió. *Non multa, sed multum*.
7. La millor metodologia és aquella que permet poder atendre la diversitat de capacitats i interessos de l'alumnat. Són preferibles aquelles metodologies que ajudin a la reflexió de l'alumne i l'obtenció d'aprenentatges més significatius. La preliçó i la repetició són tècniques didàctiques presents en aquesta manera de procedir.
8. Un dels rols més importants dels professors és entrenar el pensament i l'aprenentatge

dels alumnes. Per tant, treballar el pensament convergent i creatiu i presentar un ampli repertori d'estratègies d'aprenentatge i de tècniques d'estudi són tasques prioritàries.

9. La formació en valors ha d'estar integrada en la part acadèmica i s'ha de treballar de forma coordinada des de les diferents àrees.
10. Cal treballar especialment l'expressió oral i escrita. Cal fer-ho de forma sistemàtica des de les diferents àrees i amb uns tallers específics.

En els anys següents al congrés, la xarxa de JE va impulsar la reflexió i la concreció dels deu principis emergits del congrés, tot preparant l'àmbit pedagògic d'allò que més endavant serà el Pla estratègic 2008-2012 (vegeu punt 07 del quadern 02).

11.

Psicologia de l'aprenentatge

Feta aquesta revisió històrica, passem ara a descriure en els següents quatre apartats, els orígens científics del MENA. Deixem apuntat que aquí presentem els referents clàssics i que, al quadern que dedicarem a l'observació i l'avaluació de les experiències pilot, entrarem en més detalls amb aportacions d'autors contemporanis.

Sant Ignasi i els jesuïtes sempre s'han adaptat al context tot incorporant el millor de cada territori i de cada moment. Seguim la seva pràctica i incorporem en la nostra manera de construir l'escola que volem els avenços de les diferents disciplines relacionades amb l'aprenentatge.

Ens interessem en primer lloc per la psicologia de l'aprenentatge i algunes de les seves idees que estan en sintonia amb la nostra manera de procedir i que ens poden ajudar en els moments en què cal prendre decisions per programar o planificar, treballar a l'aula i avaluar.

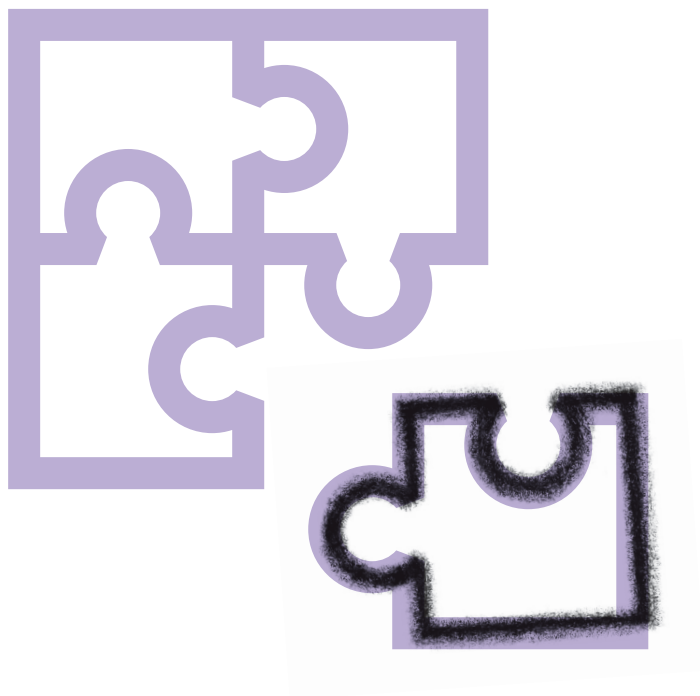
Cal dir que avui en dia, en relació amb aquesta disciplina, encara no disposem d'un cos doctrinal

sòlid i universalment acceptat, però sí que existeixen algunes idees al voltant de les quals a poc a poc es va generant un cert consens en el món de l'educació.

Clarificar el procés d'aprenentatge, malgrat, com dèiem abans, no haver-hi encara un únic model capaç d'explicar de manera satisfactòria i total aquest complex fenomen, és important en la mesura en què *com aprenem* és crucial per determinar *com ensenyem*.

Per definir el nostre model d'ensenyament i aprenentatge ens proposem superar la fase inicial merament intuïtiva i creativa, per, amb plantejaments i recerca científica, avançar cap a la pedagogia basada en l'evidència.

És el que hem vist al començament: plantegem models nous que recullin els avenços i les noves teories científiques i que obrin nous camins per a l'acció transformadora.

12.

Alguns referents i conceptes

Presentem a continuació, de manera molt resumida, aportacions rellevants de la psicologia de l'aprenentatge.

B. Skinner: des del conductisme es subratlla la importància i eficàcia de la utilització de reforços. També ens sembla molt interessant la planificació de l'ensenyament segons uns objectius que descriguin conductes observables i avaluables. Aquesta sistematització ens permetrà resseguir les trajectòries dels alumnes tot respectant el ritme individual d'aprenentatge.

J. Piaget: la psicologia evolutiva descriu l'aprenentatge a través dels conceptes d'acomodació i assimilació. Es tracta d'un procés adaptatiu en què l'intel·lecte ajusta i fa créixer contínuament el seu model del món. El subjecte és qui construeix el significat de l'entorn superant diferents estadis i transitant del desequilibri a l'equilibri.

L. Vigotski: una de les idees més suggeridores d'aquest psicòleg del desenvolupament és la zona de desenvolupament proper o potencial. Així, entre la plena autonomia i la incapacitat amb relació

a una tasca hi ha un territori en què l'infant, amb l'ajut o mediació d'un adult, pot fer la tasca en qüestió. Amb l'acompanyament adequat en aquesta zona progressem eficaçment.

J. Bruner: dins la psicologia cognitiva, Bruner valora especialment l'aprenentatge per descobriment. Aquest tipus d'aprenentatge considera que la condició indispensable per aprendre una informació de forma significativa és tenir l'experiència personal de descobrir-la. És més important *com* s'aprèn que *què* s'aprèn.

D. Ausubel: el constructivisme incideix en l'aprenentatge significatiu on la incorporació és substantiva i amb implicació afectiva, hi ha un esforç deliberat per relacionar els nous coneixements amb conceptes de nivell superior, i els aprenentatges estan relacionats amb experiències, fets o objectes.

R. Feuerstein: dins la psicologia cognitiva, Feuerstein mostra l'important paper de la mediació humana en el procés d'aprenentatge. El mediador tria els estímuls, els repeteix, els agrupa i els dóna significat així com també observa les respostes i les interpreta

per proposar nous estímuls. La mediació actua en la correcció de les funcions cognitives deficientes.

R. Gagné: des de les teories del processament de la informació es descriu el subjecte com un processador actiu a través de tres moments o etapes clau: el registre, l'organització i l'emmagatzematge de la informació. O dit en clau pedagògica: recepció activa, maneig de la informació i integració de la nova informació.

Ch. Reigeluth: segons la teoria de l'elaboració, l'ensenyament ha de començar amb una visió general que presenta poques idees i fonamentals, no abstractes; progressa cap al detall i es desenvolupa amb noves idees en una seqüència que va de menys a més complexitat. Introdueix prerequisits quan és necessari i utilitza de forma sistemàtica revisions i síntesis.

13.

Intel·ligències múltiples

Dins de la psicologia de l'aprenentatge, trobem un cas que mereix una especial atenció: ens referim a Howard Gardner i les intel·ligències múltiples.

Segons el psicòleg nord-americà, la intel·ligència és «el potencial biopsicològic per processar informació que es pot activar en un marc cultural per solucionar problemes o elaborar productes que tinguin valor per a una cultura determinada».

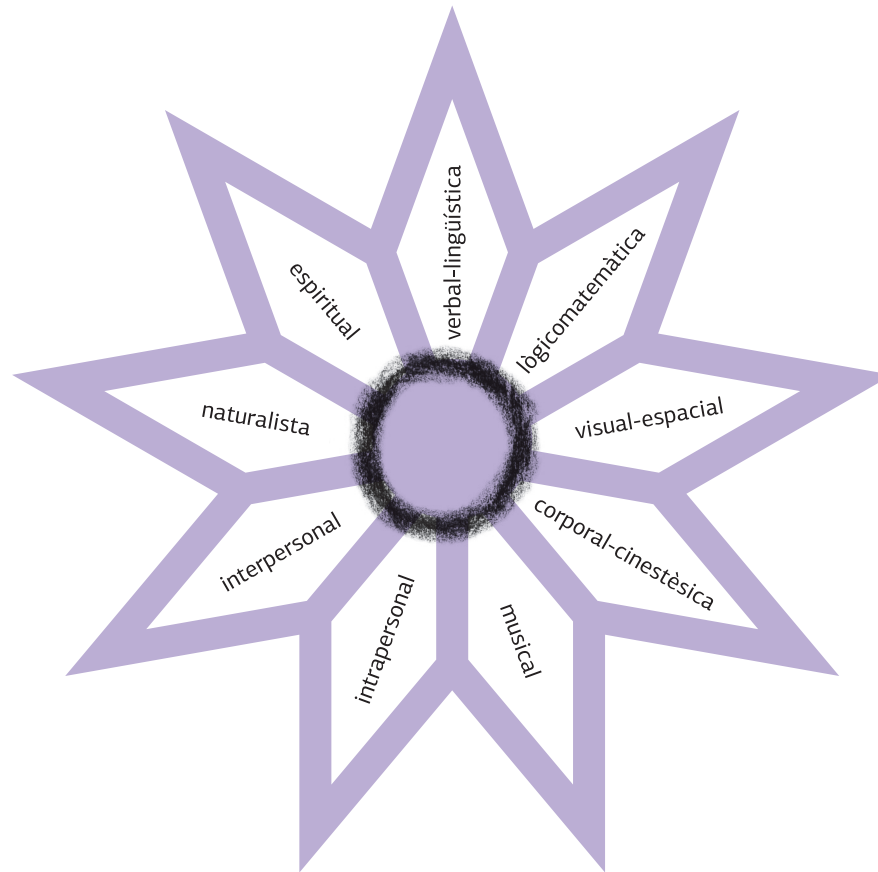
I aquesta capacitat es fa efectiva en vuit modalitats (nou, si hi afegim l'espiritual). Parlem aleshores no tant d'intel·ligència, sinó d'intel·ligències. Perquè les contribucions i estratègies adaptatives de cada persona són múltiples.

Reconeixem, així, les intel·ligències verbal-lingüística, lògicomatemàtica, visual-espacial, corporal-cinestèsica, musical, intrapersonal, interpersonal i naturalista.

Tradicionalment a les escoles ens hem ocupat de treballar les dues primeres de manera preferent, però si volem una educació integral, haurem de contemplar el desenvolupament de les vuit intel·ligències.

En efecte, cal assenyalar que durant els darrers anys a l'escola s'han anat introduint i ampliant espais i àrees per treballar les intel·ligències visual-espacial, corporal-cinestèsica i musical.

Així, les tres últimes, pel seu oblit i rellevància, són les que més haurem de potenciar en l'escola del segle XXI. Aprendre a viure i conviure, és a dir, conèixer-se a un mateix, desenvolupar la identitat i el projecte vital propis tot relacionant-nos amb els altres i amb el món és un objectiu cada cop més important i necessari en la nostra societat.

14.

Neurociència

Podríem considerar la neurociència com la psicologia de l'educació del futur. I és que en els propers anys, aquesta disciplina estarà en condicions de realitzar notables aportacions a la pràctica educativa ja que aclarirà molts aspectes relacionats amb els processos d'aprenentatge.

Aquí, a tall de mostra, referim algunes de les seves afirmacions.

El cervell és un òrgan que evoluciona amb l'edat i com a resultat de la seva activitat. I, malgrat que això és cert per a tota la vida, existeixen períodes durant la infància en els quals l'aprenentatge és molt més fàcil i ràpid.

Així, els tres primers anys de vida són molt importants per a la configuració del cervell. Des del naixement fins als tres anys existeix una maduració de les àrees corticals primàries, del sistema límbic i del cerebel. Això li permet al nen interactuar, comunicar-se i relacionar-se amb el medi, manegar bé la comunicació no verbal i emocional i iniciar-se i perfeccionar la lingüística.

Des dels quatre als onze anys, el cervell està preparat per adquirir destreses acadèmiques i valors socials, culturals i morals. Es requereix que la informació rebuda estigui seleccionada, ordenada, seqüenciada i basada en coneixements i processos cognitius previs ja adquirits.

Des dels dotze fins a l'adolescència, el desenvolupament de la substància gris augmenta la capacitat de fer aprenentatges abstractes i perfeccionar les capacitats cognitives. La maduresa del cos callós permetrà la integració de les funcions dels dos hemisferis cerebrals.

El desenvolupament del còrtex prefrontal permet l'accés a les funcions més complexes de l'ésser humà, és a dir, les relacionades amb les funcions executives, de consciència moral i ètica i de presa de decisions.

D'altra banda, també sabem que les vuit intel·ligències de Gardner estan localitzades a diferents zones del cervell:

La intel·ligència lingüística està localitzada al lòbul temporal i frontal esquerres i es forma en la primera infància.

La lògicomatemàtica resideix en el lòbul parietal esquerre i es desenvolupa des de l'adolescència fins als quaranta anys.

La visual-espacial ocupa parts de l'hemisferi dret.

La corporal-cinestèsica es troba al cerebel i es desenvolupa segons la constitució física.

La musical es localitza en el lòbul temporal dret i és la primera intel·ligència a desenvolupar-se.

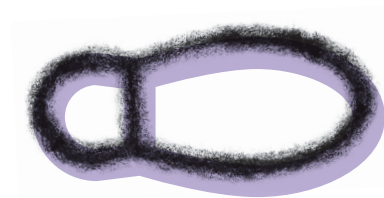
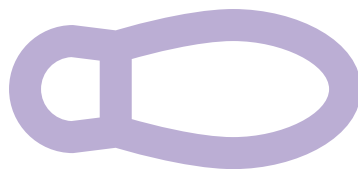
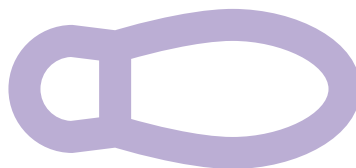
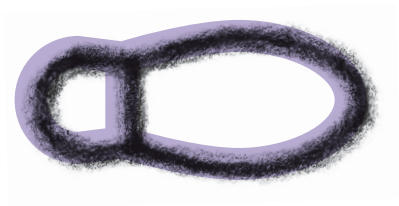
La intrapersonal es localitza als lòbuls frontals, parietals i sistema límbic. Els primers tres anys de vida són clau per al seu desenvolupament.

La interpersonal ocupa els lòbuls frontals, temporals i sistema límbic. També els primers tres anys de vida són clau per al seu desenvolupament.

Quant a la intel·ligència naturalista, no existeix un acord unànime sobre la localització al cervell.

D'altra banda, deixem apuntat que tan rellevant com la fisiologia de les diferents intel·ligències i la seva maduració, són les interconnexions, els estímuls i la constant possibilitat d'aprenentatge.

05. Definim el model pedagògic. 37 pilars per fonamentar el canvi educatiu

15.

La gènesi interna

Després d'aquest recorregut per la tradició pròpia i per algunes de les actuals teories sobre la psicologia de l'aprenentatge i la neurociència, narrem com van ser els orígens interns de definició del MENA.

Els referents i els especialistes aporten punts de vista i dades molt rellevants per definir el futur que volem, i tanmateix, creiem fermament que ens correspon la formulació del model.

Ho vam veure en el quadern tercer, on vam descriure el procés participatiu per definir l'Horitzó 2020. Tots som protagonistes, i tots tenim un determinat paper assignat en aquesta coreografia.

Si a l'aula s'ha acabat el temps de seure i prendre apunts per memoritzar-los, això mateix ha de servir per a la definició de la pròpia escola. El model d'ensenyament i aprenentatge de JE no pot venir de fora. Hem de treballar, fent equip amb nombrosos interlocutors, per formular-lo nosaltres mateixos.

Afegim que, de vegades, en la innovació hem de fer passes endavant per potser després tornar enrere. És el que hem deixat apuntat en el punt quatre d'aquest quadern.

En el procés d'elaboració del MENA, va aparèixer el MEJE. Aquesta dada ja és prou significativa per ella mateixa. Així és com anem avançant. Oberts a les necessitats del camí i proveint-nos de tot allò que ens cal per fer realitat el nostre somni.

Dit això, assenyalem que la nostra manera de treballar ha estat a partir dels seminaris, un determinat mode de practicar el pensament cooperatiu. En aquestes sessions destaquem la figura del conductor, el secretari i la sempre present pissarra.

Estem parlant dels LIPE o seminaris de Lideratge Pedagògic, que des del 2011 hem dut a terme a Jesuïtes Educació. En cada curs (i des d'aleshores ja en són quatre) hem realitzat quatre sessions de set hores de debat i discussió professional entorn l'escola que volem.

També recordem que en el procés de definició de l'Horitzó 2020 vam recollir, a través de les Unitats Bàsiques de Participació i les Activitats de Participació de l'Alumnat, nombroses idees per configurar el MENA (sobre aquests espais de generació de futur, vegeu el quadern 03).

16.

Les auditories pedagògiques

Un punt destacat d'aquests seminaris són les anomenades auditories pedagògiques. De la mà d'Enric Caturla, revisem el passat i ens apropiem de la nostra història. Comencem, com hem fet en aquest quadern, analitzant la *Ratio Studiorum* per després fixar-nos en el segle xx.

Ens aturem a continuació en les escoles de la Companyia de la dècada dels anys seixanta i el sistema vigent fins a la Llei General d'Educació del 1970, on s'instaura l'EGB, el BUP i COU i la FP.

Entre molts d'altres canvis, aquesta llei suposa l'aparició dels departaments i de la nova figura del tutor que s'encarrega de l'acció tutorial (anteriorment se n'ocupava el pare espiritual del centre, un jesuïta o el prefecte).

Analitzem les innovacions realitzades durant les dues darreres dècades del segle passat. Comptem amb nombrosos casos i experiències però ens adonem que, malgrat l'esforç que van suposar i l'èxit que van tenir, no s'han incorporat de manera estable a l'escola.

És aquí on apareix la força de la inèrcia... Observem com el sistema sempre torna a la posició inicial. D'aquells anys potser en queda l'esperit i alguns aprenentatges, però malauradament la pràctica innovadora no aconsegueix guanyar terreny.

Tenim un problema de sistema. Un sistema educatiu, el tradicional, dissenyat per a unes minories al segle XIX i generalitzat al segle XX que té el professor en el centre de la transmissió del coneixement i ubica l'alumne en el rol de recepció passiva. És aquest sistema i la seva rigidesa estructural que fan difícil la permanència de les innovacions i el desenvolupament integral de l'alumne.

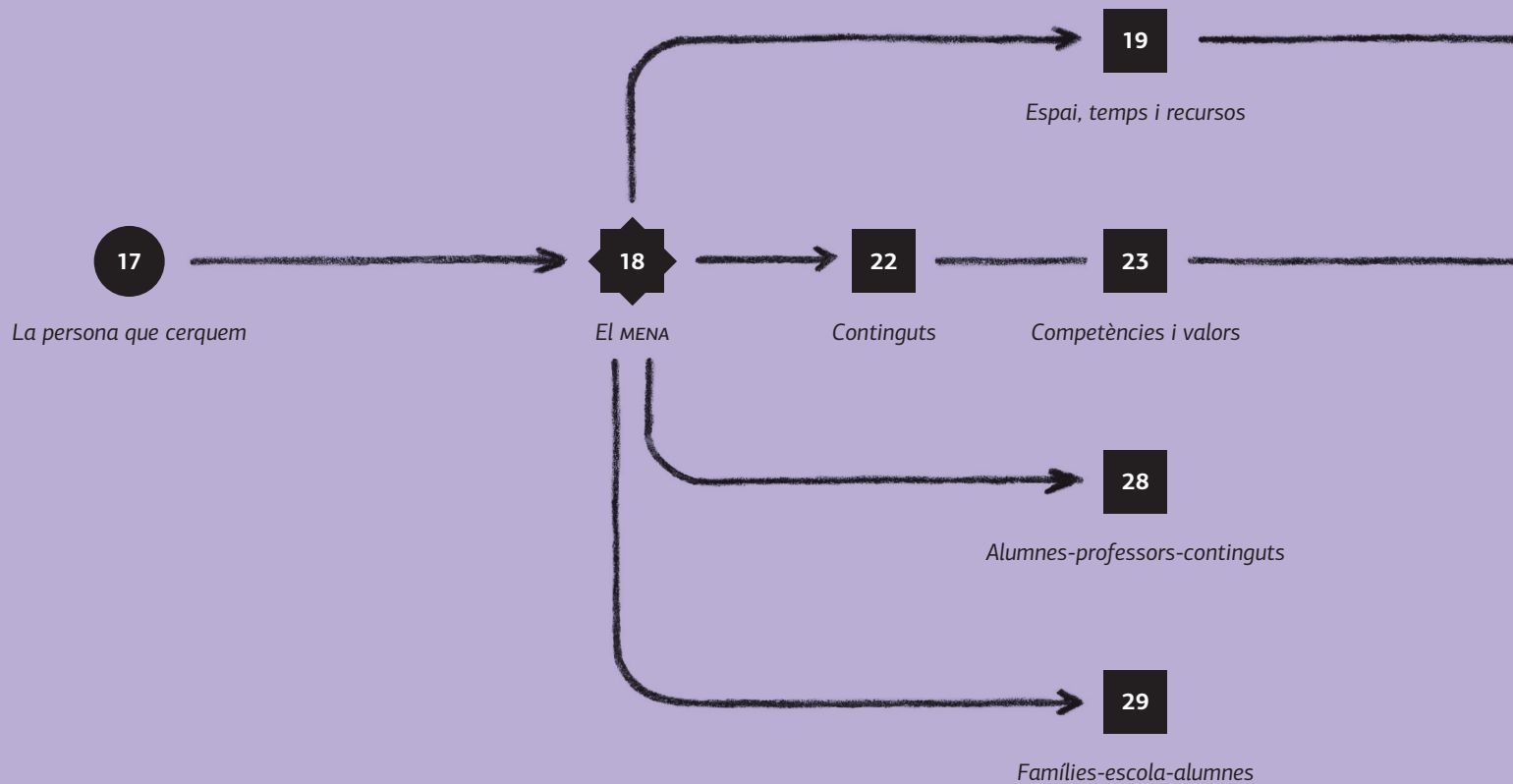
Ens cal una salt disruptiu: no introduir petits canvis, sinó definir de nou el conjunt de la proposta. Ens cal un nou sistema educatiu.

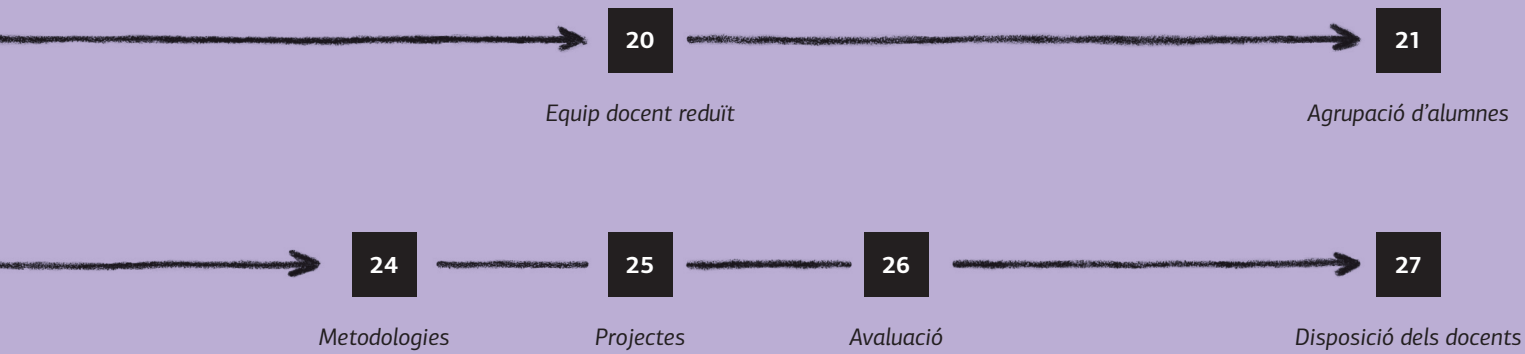
En aquest punt ens adonem que ens cal aprofundir en el nostre diagnòstic com a base per crear el nou model pedagògic. Ho vèiem en el quadern 01: l'escola està sobresaturada i el model, esgotat.

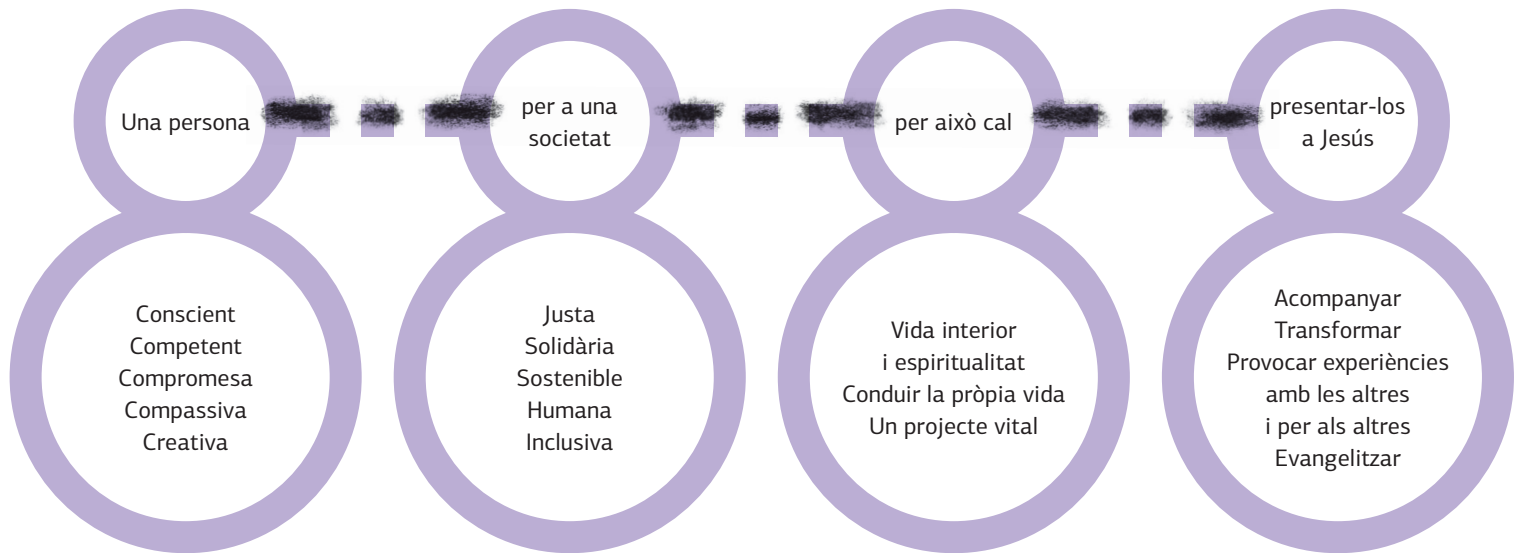
A mida que passen els primers anys de l'actual segle, el decalatge entre la societat i l'escola es fa cada cop més evident. Cal atendre les noves necessitats.

Si la missió tradicional dels professors era ensenyar conceptes, ara la nova missió de les escoles és que tots els alumnes aprenguin conceptes, procediments, valors i competències, i que desenvolupin el seu projecte vital per guiar-se en el món del demà.

III. El Model d'Ensenyament i Aprenentatge de JE

17.

La persona que cerquem

Elaborar un nou model ens ha de permetre explicar els fenòmens que ja no encaixen amb el discurs que mantenim d'altres temps. Si la interpretació que fem de la realitat ja no és operativa, és que aleshores aquesta interpretació ha quedat obsoleta.

El nou model ens ha de permetre, d'una banda, explicar millor el present i, de l'altra, com hem assenyalat abans, ens ha d'obrir camins per construir el futur que volem. Així, doncs, el nou esquema conceptual ens ha de facilitar arribar a la persona que cerquem.

Ampliem aquí el punt 04 d'aquest quadern, aportem més detalls del MEJE o Model Educatiu de JE. Recordem que la missió fundacional de Jesuïtes Educació és «aprendre i convida inspirats en l'Evangeli».

Això significa que «Jesuïtes Educació promou un estil d'educació que incorpora els valors evangèlics i que es basa en l'acolliment, coneixement i acompanyament de les persones amb el propòsit que adquireixin els aprenentatges adequats per esdevenir persones equilibrades, responsables, competents i solidàries».

Volem convidar els nostres alumnes a viure experiències educatives que els ajudin a entendre a través de l'acció els valors d'una societat més justa. O dit amb altres paraules: la nostra tasca educativa es dirigeix a ajudar a fer créixer persones conscients, competents, compromeses i compassives. Aquestes són les anomenades quatre C.

És la nostra aportació per fer una societat més justa i solidària, més humana, sostenible i inclusiva. Cal, per tant, viure'ns des del projecte vital, amb vida interior i espiritualitat, promoure contextos on trobar Jesús i arribar als altres.

I tot això que acabem d'explicar, tot el que fem, té l'objectiu d'ajudar a desenvolupar el projecte vital de l'alumne.

18.

El MENA

Definida la nostra missió i la voluntat de desenvolupar el projecte vital, arribem al nostre Model d'Ensenyament i Aprenentatge: el MENA. Al llarg d'aquesta tercera part del quadern, en veurem els punts clau en detall. Aquí en fem una aproximació panoràmica.

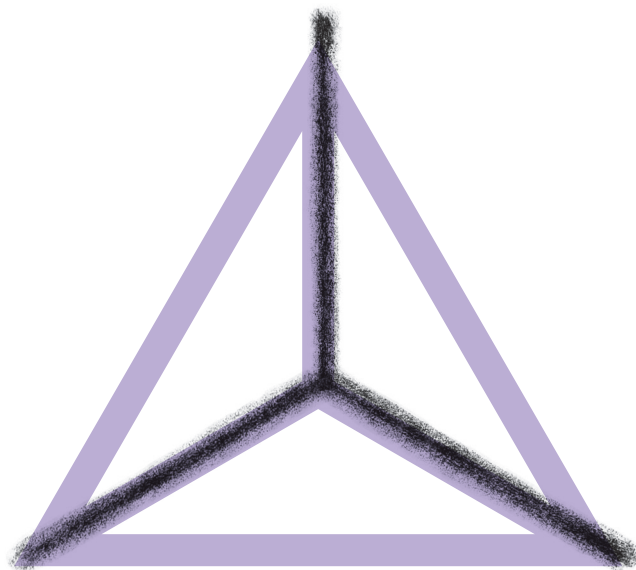
En primer lloc cal dir que el model té vocació d'afectar tots els segments del sistema educatiu i que, per tant, caldrà adaptar-lo a cada etapa. Inicialment, però, hem avançat en l'etapa que va de 5è d'Educació Primària a 2n d'ESO, és a dir, la Nova Etapa Intermedària (NEI).

Què podem dir del model en el seu conjunt? Des de certa distància, el MENA apareix com un tetraedre, un poliedre format per quatre triangles. En les pàgines que segueixen veurem aquests quatre triangles bàsics i cadascun dels seus dotze vèrtex.

Així mateix, per ordre d'exposició, els podem presentar amb les següents metàfores: començarem per l'esquelet del model, seguirem per la musculatura, i ens endinsarem en el cor per arribar finalment a la pell del model.

I és que els diferents elements del MENA configuren un tetraedre que per funcionar s'organitza de manera orgànica. Precisament pel fet de ser un sistema, advertim que en la presentació dels primers vèrtex farem referència a altres punts que apareixeran més endavant.

Sense més preàmbuls comencem, doncs, per l'angle superior de l'estructura òssia, la primera articulació de l'esquelet del Model d'Ensenyament i Aprenentatge de JE.

19.

Espai, temps i recursos

L'espai i el temps són les coordenades per a tota acció. Com posar-les al servei de la innovació? En primer lloc per fer realitat l'escola del segle XXI, necessitem nous espais amplis i polivalents.

Noves aules per a noves relacions. Prioritzem la llum, el color, el silenci. De la rellevància d'aquest punt, en sorgeix el MCEFE, el Model de Canvi de l'Espai Físic de les Escoles (vegeu el quadern 07).

Pel que fa al temps també cal replantejar-ne l'estructuració tradicional. Té sentit mantenir el curs, el trimestre i les assignatures com a principals paràmetres?

En el nou model d'ensenyament i aprenentatge ens volem allunyar del marc-factoria per acostar-nos més a les persones. Així, proposem el dia i la setmana com a unitats bàsiques d'organització del temps.

En començar el dia i la setmana ens centrem i ens preguntem pels objectius que volem assolir. I quan els acabem també revisem allò que hem viscut per seguir avançant (la tríada experiència-reflexió-acció).

L'equip de professors del curs és qui decideix cada setmana la distribució de temps adequada per dur

a terme les activitats programades i al llarg del dia es respecten les dinàmiques de treball de manera que la rigidesa horària pel canvi de professors-assignatures desapareix.

Aquest és un temps més proper a la realitat dels alumnes, amb més sentit i potència operativa i vivencial.

En relació amb els recursos, el MENA contempla dispositius digitals per als alumnes, wi-fi, biblioteca a l'aula, ludoteca, i un mobiliari adequat per realitzar fàcilment activitats diverses en grups diferents.

També una e-llibreta per cada alumne on reculli les evidències obligatòries i optatives o lliures dels seus aprenentatges. Aquests dossiers d'aprenentatge estaran a disposició de l'equip de professors i seran un element clau en l'avaluació per a l'aprenentatge dels alumnes.

Els alumnes disposen d'una e-llibreta dossier d'aprenentatge del grup on els alumnes relators incorporen les conclusions de cada dia, l'autèntic «llibre de text del grup». Les famílies hi poden accedir, per conèixer-la i fer-hi aportacions i comentaris.

20.

Equip docent reduït

De tenir un únic professor a l'aula i molts al llarg del dia, passem a tenir, per a un curs de quatre línies, un equip de sis educadors que centren tot el seu treball en aquest curs.

Optimitzem els recursos dels professionals per afavorir l'aprenentatge i el desenvolupament del projecte vital. A l'aula hi ha sempre tres educadors que aporten individualment i col·lectivament coneixements i didàctica de les àrees de ciències, llengües i socials.

Els docents s'organitzen també en diferents rols, temporals o rotatius (guia, participació, diversitat, visualització de l'aprenentatge, etc.).

El MENA proposa, per tant, un canvi radical en la distribució i la manera de treballar dels mestres i professors. No és que els educadors treballin més hores, sinó que les concentren en el seu grup aula.

Perquè, en l'anterior model, quins referents té un alumne de 1r d'ESO? Quantes hores al llarg del dia passa el tutor amb el seu grup? Quants grups-aula diferents té un professor d'una assignatura i, per tant, quants alumnes té en total? Fins a quin punt pot conèixer els seus alumnes?

Ara potenciem l'acció tutorial i passa a ser compartida per aquests tres educadors que, per suposat, amb el nou rol també planifiquen, programen, treballen a l'aula i avaluen conjuntament.

L'equip docent reduït es comporta com un equip clínic. Aquest grup es reuneix «clínicament» abans de l'inici de la docència diària i en acabar les diferents unitats temàtiques o nuclis d'aprenentatge interdisciplinars dissenyats.

Afegim que aquest equip disposa d'una zona de treball integrada en l'espai polivalent de l'aula i, com dèiem en el punt anterior, programen setmanalment les activitats, horaris i participació activa dels alumnes, així com el *feedback* i l'acompanyament individual i grupal.

21.

Agrupació d'alumnes

El tercer element de l'esquelet del MENA està dedicat a la manera d'agrupar els alumnes. Si en els docents hi ha hagut un moviment de concentració, en els alumnes podem parlar de la mateixa tendència.

De quatre grups-classe en fem dos. I ho fem en benefici dels alumnes. Hi ha estudis científics que demostrin que desdoblar o atomitzar els grups per fer baixar la *ratio* no és per si sol un indicador de millora pedagògica.

Aquesta és una creença que ha estat desmentida per les conclusions que ha aportat la recerca. Quins són els avantatges de fer grups més nombrosos? En primer lloc, podem disposar de més professors a l'aula, amb la qual cosa l'atenció pot ser més personalitzada. En segon lloc, mitjançant el treball cooperatiu, es potencia l'aprenentatge entre iguals.

Veiem-ho amb una dada sorprenent: la conflictivitat en una classe gran amb més educadors és gairebé nul·la. Els desajustos s'atenen en el moment que apareixen i la classe no s'ha d'aturar per això.

Val a dir que en el MENA mantenim les agrupacions per edats. Utilitzem també l'agrupació per cicle, per fer tasques de tutoria entre iguals.

El treball és tant individual com cooperatiu en grups homogenis i heterogenis. Els alumnes s'organitzen també en diferents rols rotatoris.

Els nous espais i l'equip docent reduït faciliten aquestes diverses opcions d'agrupació d'alumnes: tanquem, doncs, el primer triangle, l'esquelet del tetraedre.

22. *Continguts*

El segon eix sobre el qual es construeix el nostre model d'ensenyament i aprenentatge és el que podríem anomenar la musculatura del MENA: els continguts, les metodologies i la disposició dels docents.

Apuntem que dedicarem a aquest triangle cinc epígrafs següents (del 23 al 27) per copsar-ne bé els elements.

Som-hi. Si entenem per contingut tot allò que ha de ser objecte d'ensenyament-aprenentatge, hi trobem conceptes, procediments, valors, hàbits, actituds, competències i focus competencials.

Ens trobem davant dels *què* del model. Sobre el currículum, queda clar que en primer lloc cal practicar una prioritització o una poda de continguts. L'afany enciclopedista que denunciàvem en el primer quadern ha fet insostenible el temari que cal impartir cada curs.

Necessitem menys informació o acumulació desordenada de dades i, per contra, ens cal consolidar millor els coneixements bàsics i facilitar una comprensió més global i transversal de les matèries.

Assenyalem a continuació alguns criteris per realitzar aquesta prioritització de continguts:

1. Mantenir en un curs aquells continguts que, com assenyala David Perkins, els alumnes poden retenir, comprendre i utilitzar activament. Deixarem per un curs posterior els continguts que no poden ser completats en tot el seu cicle.
2. Pensar més en les necessitats del futur, en el tipus de societat en què hauran de viure els nostres alumnes, que no pas en el context present.
3. Evitar les repeticions dels currículum dissenyats massa sovint en espiral.
4. Dedicar menys temps, fer menys exercicis i aplicacions d'alguns continguts que realment no tenen la importància que el sistema els atribueix.
5. Reorientar algunes àrees i donar-los un caràcter més competencial i instrumental.
6. Perquè una poda sigui útil i significativa ha d'afectar, com a mínim, un 20% dels continguts.

Afegim per acabar que, coincidint també amb David Perkins, considerem que el mètode d'ensenyament que emprem és tan important com la selecció del contingut.

D'altra banda, seguint la tradició de les escoles jesuïtes, en aquesta priorització de continguts també tenim en compte el context de cada escola. L'autonomia de centre ens permet, així, ajustar el currículum a les diverses realitats.

23.

Competències i valors

Realitzada la prioritització de continguts podem, d'una banda, respectar la maduració personal de cada alumne i, de l'altra, disposar de temps per treballar altres aspectes que ens han de permetre que l'educació esdevingui veritablement integral.

Amb el canvi de model passem de treballar prioritàriament els conceptes a fixar-nos ara en les competències. És el canvi de la nostra època: de la solidesa del coneixement de dades a la flexibilitat de les habilitats per viure una vida plena al segle XXI.

Perquè per competència entenem la capacitat de mobilitzar coneixements, habilitats i actituds per prendre decisions que permetin resoldre de forma eficaç problemes o situacions de la vida real.

Així, a les vuit intel·ligències múltiples de Gardner els correspon una de les vuit competències proposades pel Ministeri (LOE, 2006) i desenvolupades per la Generalitat.

En el marc de l'Horitzó 2020 hem decidit concentrar-nos en el que hem anomenat els «set focus competencials»,

que no són més que subcompetències que ens semblen clau i especialment importants i que volem incorporar de forma generalitzada en el nostre treball educatiu.

Aquests set focus són: comprensió lectora, expressió oral i escrita, resolució de problemes, habilitats digitals, interioritat, aprendre a aprendre i valors socials.

I aquí és on passem a l'altre concepte d'aquest epígraf. Per al nostre projecte educatiu hi ha uns continguts que tenen una especial importància: els hàbits, les actituds i els valors.

Així, amb el nou model desenvolupem una pedagogia experiencial dels valors. En funció del nostre projecte hi ha cinc valors que volem treballar de forma especial: la reflexió, el respecte, la responsabilitat, el compromís social i la justícia.

Observem, per acabar, que les competències i els valors són continguts transversals que ens exhorten a revisar les metodologies tradicionals de vegades massa cognitives.

24. *Metodologies*

Seguim avançant. Les metodologies són el segon element del triangle del que ara ens ocupem, són els *com* del model. És important el plural del terme, no parlem d'una única metodologia sinó d'una metodologia variada.

Vèiem que el treball de les competències i dels valors ens obliga a introduir metodologies més actives i que necessàriament hauran de ser coherents amb elles mateixes. No és paradoxal que un únic professor a l'aula vulgui ensenyar treball en equip a través d'un PowerPoint?

Els camins, els mètodes, no són neutres. D'entrada, recollim una distinció prou important en relació amb les metodologies que potencien l'aprenentatge per recepció o l'aprenentatge per descobriment.

En el MENA, l'ensenyament magistral no queda desterrat, però sí reubicat. Aquest ha de ser programat adequadament i no pot ser fruit de la improvisació. És important treballar-lo com a una didàctica del desenvolupament de la capacitat de concentració i atenció dels alumnes, de la capacitat d'escoltar, de prendre nota, etc.

Sent coherents amb el protagonisme actiu que demanem a l'alumne i en funció de la seva maduresa, donem a l'aprenentatge per descobriment l'espai que es mereix. Potenciem l'autonomia dels alumnes, la creativitat, les capacitats de descripció, d'observació, d'experimentació, de formulació i comprovació d'hipòtesis i d'altres aspectes relacionats amb el raonament típic de les ciències empírico-formals.

En relació amb aquestes dues modalitats, afegim també la coexistència del treball individual dels alumnes amb el treball col·laboratiu. Tots dos tenen la seva importància en el procés de construcció de la persona: d'una banda, el valor de la síntesi i memorització, per exemple; i, de l'altra, la pràctica de l'ajuda cooperativa en grups heterogenis.

La clau és sumar i trobar un equilibri entre les diferents metodologies, programar de manera proporcional la utilització de cadascuna d'elles a l'aula en funció dels continguts i dels objectius d'aprenentatge. També aquí tenen sentit la preliçó i les repeticions periòdiques de la *Ratio Studiorum*.

Afegim un autor de referència que encara no hem citat en aquest quadern pel que fa a la relació del coneixement amb l'experiència: John Dewey.

Pel pedagog nord-americà, «quan el nen arriba a l'escola per primera vegada ja és intensament actiu; porta en ell mateix quatre impulsos innats, el de comunicar, el de construir, el d'indagar i el d'expressar-se de forma més precisa, que constitueixen els recursos naturals, el capital per invertir, l'exercici del qual depèn el creixement actiu del nen».

Aquest és el nostre marc, una concepció en la qual es recolzen les nostres metodologies.

25. *Projectes*

Dins de les metodologies del nou Model d'Ensenyament i Aprenentatge comptem amb els projectes com una eina destacada, una manera de materialitzar idees pedagògiques potents.

Estan vinculats a les metodologies d'aprenentatge per descobriment, el treball per projectes i l'aprenentatge basat en problemes i normalment es desenvolupen en grups cooperatius de composició heterogènia.

L'ús d'aquestes metodologies ha anat creixent a les diferents etapes durant els últims anys, però pensem que ho han de continuar fent.

Els projectes ens permeten donar molta més importància a la realització de prototipus, com a productes físics, musicals o espacials que desenvolupen intel·ligències i destreses poc potenciades fins ara.

En la NEI destaca el Crea, un projecte que els propis alumnes defineixen i desenvolupen al llarg de diverses sessions i una setmana completa amb l'acompanyament dels tutors.

El MENA opta clarament per la integració de les diferents assignatures en projectes integrals

basats en problemes reals. Volem garantir, així, la transversalitat i connexió de coneixements i àrees curriculars en un aprenentatge significatiu i ple de sentit pels alumnes.

A Jesuïtes Educació hem definit, doncs, un model personalitzat propi de treball per projectes (en fase de millora des de la reflexió sobre l'acció), un marc en què poden conviure i potenciar-se totes les metodologies que citàvem anteriorment.

26.

Avaluació

Tan important com la metodologia que utilitzem és la nostra manera d'avaluar. Entenem per avaluació el conjunt d'observacions, operacions i investigacions per assegurar la qualitat de resultats i processos, amb la intenció de millorar-los.

I si avaluem per millorar, els processos ens interessen de manera especial, ja que si els millorem, millorarem els resultats.

A Jesuïtes Educació estem convençuts que l'avaluació és una eina extraordinària d'aprenentatge constant. Avaluem per obtenir *feedback*, per reflexionar sobre la nostra feina, per millorar l'ensenyament que oferim, perquè els alumnes s'adonin del seu progrés, per motivar-los i millorar la seva autonomia.

Aquest és l'objectiu principal de l'avaluació, encara que també hem d'avaluar per qualificar els alumnes. En relació amb el butlletí de notes, apuntem que el de la NEI també inclou la dimensió competencial.

L'avaluació és una eina important del procés d'ensenyament i aprenentatge, i hi ha d'estar integrada. L'avaluació es troba al començament i al final del

procés, així com en el desenvolupament del camí que va de l'un a l'altre.

D'altra banda, ens interessa de manera especial potenciar l'autoavaluació i la coavaluació, ja que afavoreixen la metacognició i faciliten el desenvolupament de la competència aprendre a aprendre i les habilitats d'autoconeixement i d'autoregulació.

Afegim, per últim, que l'avaluació és una activitat present en tots els nivells del model, des de l'aprenentatge personal de l'alumne al MENA en el seu conjunt. Cal estar atents, donar el millor de nosaltres mateixos i tenir obertura i coratge per revisar i millorar constantment les nostres accions.

27.

Disposició dels docents

El tercer vèrtex de la musculatura del model fa referència als docents. És la peça que posa en moviment els continguts i la metodologia, i pot fer avançar, efectivament, el procés d'ensenyament i aprenentatge.

En aquesta col·lecció de quaderns ho hem dit en nombroses ocasions: no es pot transmetre allò que no es té. Necessitem educadors amb projecte vital, motivació, coneixements, capacitats, habilitats i determinades actituds.

L'Horitzó 2020 reconeix vuit competències de sentit, comunes per a tots els professionals de JE. Aquestes són: conducció de la pròpia vida, *magis* ignasià, vocació de servei, compromís, treball en equip, treball en xarxa, autoconeixement i discerniment (al respecte, vegeu el punt 18 del quadern 06).

En relació amb els educadors, cal sumar-n'hi vuit més: planificació i organització, innovació i creativitat, vocació pedagògica, resolució de problemes, comunicació, lideratge a l'aula, ser referents per a l'alumne i flexibilitat.

Cal dir que, per fer realitat el MENA, hem iniciat un programa específic de formació per als educadors

que consisteix, bàsicament, en desaprendre per aprendre una nova manera d'estar a l'aula.

És imprescindible desprendre's de velles inèrcies docents per aparèixer més segurs i confiats en la nova manera de treballar. Sobre l'interessant Programa d'Incorporació a l'Experiència Pilot (PEIP), vegeu el quadern 04 (apartats 20-23).

En el seu nou rol, l'educador prepara, dinamitza i avalua en equip; és tutor, amb els seus altres dos companys, del seu grup acompanyant de ben a prop el desenvolupament i creixement dels seus alumnes. Així, en la nova disposició, es creen forts vincles entre els alumnes i els tutors que afavoreixen l'aprenentatge.

28.

Alumnes-professors-continguts

El cor del nostre model pedagògic és el clàssic triangle format per alumnes, professors i continguts (subratllat, en el nostre cas, la s de professors). Qui és el protagonista a l'escola? Qui trobem al centre de la nostra acció educativa? Resposta: l'alumne.

I els alumnes, com hem vist ja nombroses vegades, són protagonistes i tenen un paper actiu. El batejar de l'escola el marquen cada dia els alumnes amb les seves accions, il·lusions i progressos.

Els nens i nenes, els nois i noies, són els qui desenvolupen les seves competències, els qui viuen en primera persona els valors, els qui incorporen els continguts per fer de la seva vida una aventura apassionant i compartida, un camí, en definitiva, amb sentit.

Acabem de veure el paper dels educadors i la necessitat, per tant, de revisar les antigues interaccions entre els tres vèrtex del triangle. Ens cal millorar les vies de comunicació per facilitar la integració dels coneixements i les emocions dels alumnes en el procés maduratiu.

Perquè aquesta relació propera entre els tutors i cadascun dels alumnes del grup també afavoreix el desenvolupament de la tan important intel·ligència emocional per a l'aprenentatge i per a la vida.

Veiem així com encara amb més raó anomenem a aquest tercer triangle, el cor del Model d'Ensenyament i Aprenentatge.

Els espais real i virtual són els que hauran de garantir totes aquestes interaccions: alumnes-alumnes, professors-alumnes, alumnes-continguts, professors-professors, professors-continguts.

I totes aquestes interaccions, recordem-ho, estan estretament lligades i obertes al context, a la vida.

29.

Famílies-escola-alumnes

Per últim, tanquem el tetraedre amb un darrer triangle format per les famílies, l'escola i els alumnes. En podríem anomenar la pell del model en la mesura en que el MENA entra en contacte amb la realitat més enllà del límits de l'escola.

Necessitem les famílies. En el nou model de Jesuïtes Educació, també hi comptem perquè tinguin un paper actiu i protagonista en el procés d'ensenyament i aprenentatge dels seus fills.

La comunicació entre les famílies i l'escola ha de ser fluida i freqüent, i cal establir el grau i tipus de participació de les famílies en les activitats escolars i paraescolars en funció de les diferents etapes.

Com hem dit abans, les famílies tindran accés a l'e-llibreta del seu fill o filla i a l'e-llibreta del grup classe. Els pares i mares podran participar, proposar recursos i fer suggeriments sobre els aprenentatges dels seus fills.

És molt important explicar a les famílies el procés que seguim per construir el coneixement i afavorir els aprenentatges. Les famílies han de tenir accés

virtual a l'expedient del seu fill i a informació puntual de les seves activitats i progrés.

A més a més, cada any, en formalitzar o confirmar la matrícula demanarem emplenar o posar al dia l'inventari dels coneixements, habilitats i competències dels pares i mares, així com la seva disponibilitat, per tal que l'equip d'educadors pugui comptar amb ells en alguna de les fases dels projectes que proposin als alumnes i, especialment, en la realització dels productes finals dels projectes (prototips, obres i accions).

Responent alguns dels interrogants que han sorgit direm que, tranquils, pares i mares, que no us proposem fer una classe (per la senzilla raó que ja no en fem de classes com les d'abans). El tema és un altre: us convidem a aportar el millor de vosaltres i a aprendre amb els vostres fills i filles, tot ajudant a fer realitat els projectes.

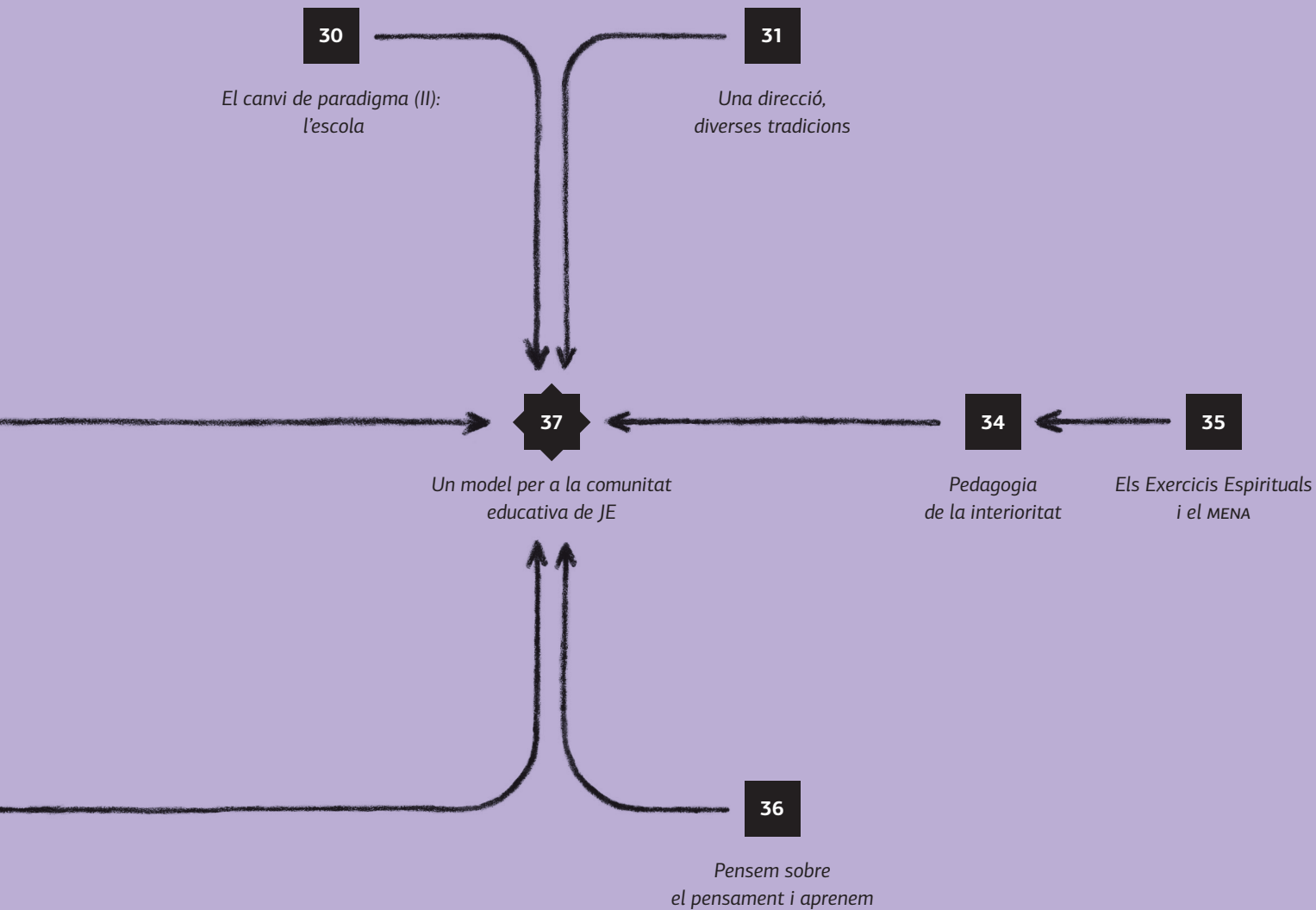
IV. Un model pedagògic per al segle XXI

32

La cinquena C

33

*Identitat personal
i atenció a la diversitat*

05. Definim el model pedagògic. 37 pilars per fonamentar el canvi educatiu

30.

El canvi de paradigma (II): l'escola

Per començar aquesta darrera part del quadern, recapitem els aspectes que acabem de veure dins del marc que ens proposava l'apartat 04.

Quines diferències trobem, doncs, entre la metodologia i l'organització educativa del nostre segle i del segle passat? Què suposa canviar el focus del professor que ensenya l'alumne que aprèn?

Segle xx

1. Alumne passiu: aprèn quiet i pren nota, és obedient, és un contenidor on cal posar continguts.
2. Coneixement fragmentat: s'estudien assignatures, coneixement en mans del professor, seqüencial i repetitiu.
3. Coneixement intel·lectual: no es basa en l'activitat ni en l'experiència, no s'aprenen habilitats ni competències.
4. Estructura rígida: estructura jeràrquica però llibertat de mètode docent, espais i horaris rígids, el professor actua individualment i artesanalment.

Segle xxi

1. Alumne actiu: és el centre del procés d'ensenyament i aprenentatge, és actiu i autònom, desenvolupa projectes personals i en equip.
2. Coneixement integrat: projectes que integren els coneixements, les habilitats i les competències, i que estan molt propers a la vida real, projectes que acaben en productes tangibles i integrats.
3. Coneixement experiencial: *learning by doing*, creació constant d'experiència i coneixement, desenvolupament de les capacitats de cada alumne, es fa una important poda curricular.
4. Estructura flexible: basada en professors que treballen integradament i col·laborativament per a grups d'alumnes agrupats de forma flexible, espais que desenvolupen la creativitat amb més llum i color.

31.

Una direcció, diverses tradicions

Després d'aquesta síntesi, passem ara a destacar alguns aspectes rellevants que complementen la descripció del MENA.

D'entrada, ens agradaria resoldre un dubte que potser ha aparegut a algun lector: model pedagògic i model d'ensenyament i aprenentatge són el mateix? Sí i no... Ens expliquem:

En el nou model tenim molt clar cap a on volem anar. L'alumne és el protagonista, ell i el seu creixement com a persona. I aquesta direcció no queda recollida explícitament en el terme pedagògic. Perquè no és *què* fan els professors, sinó *com* aprenen els alumnes. Amb el terme *model d'ensenyament i aprenentatge* posem l'èmfasi en allò que l'alumne ha de fer per aprendre.

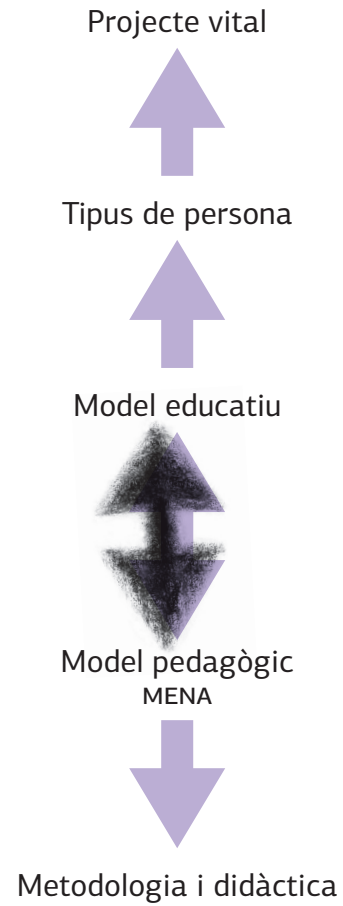
Amb l'objectiu ben enfocat, prenem el millor de cada tradició, de la pròpia i de les ciències de l'aprenentatge i la pedagogia per, en els seminaris interns, cuinar el model que ens ha de permetre fonamentar el canvi educatiu.

Posem en pràctica el discerniment ignasià: destriem allò que més ens condueix cap allò pel què vivim,

diàleg intern i en comunitat per prendre decisions amb sentit.

Ho hem dit repetides vegades: només junts serà possible. I aquest «junts» inclou molts interlocutors de diferents àmbits, tradicions i temps.

Forma part del nostre ADN educatiu. Com assenyala José Alberto Mesa (sj), els primers jesuïtes no s'havien preparat com a mestres d'escola o professors universitaris i això els va impulsar a aprendre de les millors pràctiques pedagògiques de la seva època.

32.

La cinquena C

Un del comentaris que sentim sovint sobre les escoles jesuïtes és que d'elles històricament n'han sortit pocs artistes. Hem de reconèixer que, en efecte, la nostra tradició ha tendit a prioritzar el coneixement cognitiu.

Més enllà d'aquesta dada concreta, la perspectiva holística ens demana obrir-nos a altres dimensions de la persona i, en l'Horitzó 2020, a les quatre Cs, hi afegim una cinquena C: la creativitat. Parlar de creativitat és parlar de l'hemisferi dret del cervell, de la imaginació, la intuïció, les emocions, l'expressió.

Volem una educació integral que contribueixi a viure vides plenes, també incorporant la nostra dimensió corporal i emocional. Redescobrim-nos i utilitzem el nostre potencial complet per, en tot, estimar i servir.

Aquest és un aspecte que volem destacar. I és que en la velocitat i els canvis del segle XXI necessitem més que mai desplegar els elements que configuren la nostra identitat personal.

Com veurem en el següent quadern, la creativitat és quelcom definitiu en el fet de ser humans. Malgrat el potencial dels robots intel·ligents, encara no són creatius...

Avui necessitem viure'ns des d'aquí. En la realitat líquida del present ens cal activar la nostra capacitat de donar respostes noves, generar noves idees i crear escenaris que ens possibilitin adaptar-nos als reptes cada vegada més complexos i globals.

Però la cinquena C, la creativitat, no s'ha de vincular només a les arts. Desenvolupar la creativitat té a veure amb cercar visions alternatives, utilitzar el pensament lateral, fer créixer la imaginació, avançar en el *design thinking* i en una actitud dels educadors que en cerquen el desenvolupament en totes les accions i reflexions.

33.

Identitat personal i atenció a la diversitat

A l'escola del segle XXI volem atendre a la pregunta per la pròpia identitat. És a dir, donar resposta a l'interrogant sobre qui sóc.

Ens interessem per les persones en la seva singularitat, aquest és el repte: acompanyar cada alumne en el desplegament del seu projecte vital. I tants caps, que diríem, tants barrets.

D'altra banda, la qüestió de l'atenció a la diversitat no es localitza, doncs, als extrems del grup classe sinó al bell mig de l'acció a l'aula.

En el MENA els alumnes i l'equip d'educadors-tutors es coneixen a fons. Treballen moltes hores plegats, ja sigui en plenari, en petits grups o de manera individual. Els projectes i la coavaluació són altres indicadors dels avenços en proximitat que suposa el nou model en relació amb l'anterior...

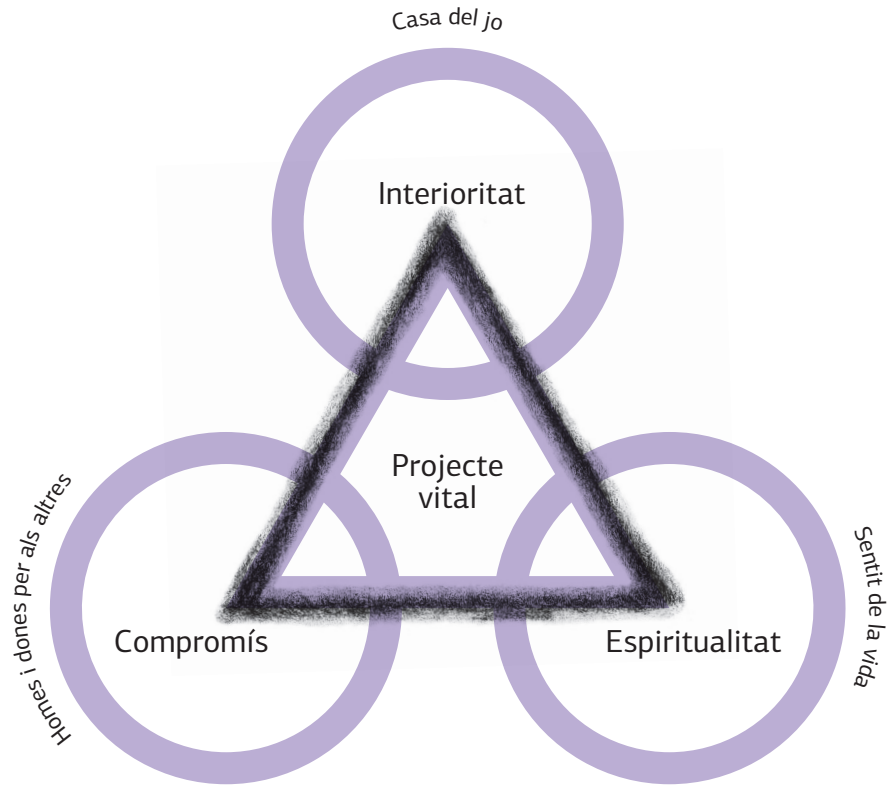
Ho hem vist anteriorment: l'organització dels grups, disposar de dos o tres professors treballant en equip a l'aula i la diversitat metodològica ens han de permetre atendre tots els colors de l'espectre.

En el procés d'ensenyament i aprenentatge intervenen directament els tutors, però també altres educadors que convidem a l'aula. Els psicòlegs i psicopedagogs, per exemple, no s'emporten els alumnes de l'aula sinó que són ells els qui s'integren en el grup tot formant equip amb els tutors.

Aquests professionals treballen de manera personalitzada en el context de la classe. L'escola esdevé, així, veritablement inclusiva i evitem possibles estigmatitzacions.

D'altra banda, el *magis* que ens caracteritza, el fet d'implicar-nos tant com en siguem capaços en cada moment, és una crida a l'excel·lència. Som-hi! Cuidem i guiem cada alumne perquè arribi tan lluny com pugui, perquè visqui amb intensitat el donar-se als altres.

I precisament per aquesta atenció personalitzada i peremptòria, l'escola que volem és inclusiva en extensió, sí, però sobretot ho és en intenció, és a dir, en profunditat.

34.

Pedagogia de la interioritat

I de la profunditat a la interioritat... Recapitem per no perdre el fil de l'exposició.

El MENA es focalitza en la construcció del projecte vital dels alumnes. Dèiem abans que treballem per viure la vida com una aventura apassionant i compartida. Tenir un projecte és descobrir la nostra vocació, per dedicar-nos-hi en cos i ànima.

Però, com arribem a viure des de nosaltres mateixos? Aquesta és una qüestió clau que també aquí cal atendre encara que sigui breument (més endavant segurament li dedicarem un quadern monogràfic).

Començarem assenyalant que el projecte vital és un do. En primer lloc, per tant, cal estar atents a allò que ens és donat. Disposar-se vers la nostra vocació és un exercici d'humilitat i d'escolta. Més que desplegar el projecte vital, el que fem realment és descobrir-lo...

Observem, així, que el nostre model d'ensenyament i aprenentatge s'arrela en una determinada experiència interior. Per trobar la nostra missió, cal, doncs, cultivar aquesta actitud de qui serveix, de qui s'entrega, de qui es lliura incondicionalment.

És aleshores quan estem connectats i descentrats alhora, perquè reconeixem que d'una banda, no som el més important i que, de l'altra, tenim un encàrrec amb coses valuoses a aportar.

En aquest temps, en aquesta espera sabàtica, per dir-ho així, podem rebre el missatge que ens és enviat i començar de nou la setmana amb el nostre projecte renovat.

Així, desenvolupar la interioritat i l'espiritualitat esdevé fonamental per al nostre model. Això ha de significar establir activitats i reservar temps per treballar aquesta important dimensió dels alumnes.

35.

Els Exercicis Espirituals i el MENA

En aquest quadern hem dit que ajudar a fer créixer persones conscients, competents, compromeses, compassives i creatives és la tasca de Jesuïtes Educació. I també que l'aprenentatge per descobriment és un dels mètodes que aporten més coneixement significatiu.

Arribats aquí, la pregunta cau pel seu propi pes: quin camí vivencial ens acosta a la integració de les cinc C?

Recordem aquí que els Exercicis Espirituals de Sant Ignasi són una proposta, una invitació a obrir-se al misteri, per facilitar la trobada amb el Crist tot transformar-nos en allò que veritablement som.

Parlem de les experiències fondants a les quals fèiem referència en descriure el MEJE. Copsar la revelació feta rostres, accedir a la realitat, com diria Xavier Melloni (sj), a través d'una esclatxa.

Els Exercicis Espirituals ens inspiren en la mesura en què, com assenyala Jaume Cerdà (sj), «acompanyar una persona, des del punt de vista cristià, és fer que visqui, descobreixi, experimenti l'amor de Déu. L'amor de Déu no està condicionat pel comportament de la persona. No obliga, proposa. No és un caprici passatger».

«Ajudar a descobrir que no es cansa d'esperar, és per moltes persones un autèntic descobriment. Acompanyar les persones a fer aquesta descoberta, és una autèntica experiència espiritual de l'acompanyant. De fet, l'experiència espiritual autèntica permet descobrir que Déu sempre té la iniciativa, que és ell l'autèntic acompanyant».

Perquè, com apuntàvem en una de les cites inicials d'aquest quadern, quin regal més profund pot oferir l'escola que no sigui «conèixer, en una paraula, l'amor del Crist que sobrepuja tot coneixement perquè, totalment plens, entreu a la plenitud de Déu»?

Cal remarcar que, en aquesta invitació, el profund respecte per la persona i la seva llibertat són dos elements clau. Destaquem que aquests trets han caracteritzat i caracteritzen essencialment la Companyia de Jesús i les escoles jesuïtes.

36.

Pensem sobre el pensament i aprenem

Tanquem, ara sí, aquest cinquè quadern de la col·lecció Transformant l'educació amb un parell de consideracions sobre el present i el futur.

Un model és una manera d'interpretar un conjunt de fenòmens per obrir-hi un camp de relacions possibles. En aquests pàgines hem teixit l'escola que volem amb unes determinades interaccions entre els seus protagonistes (alumnes, educadors, famílies, continguts, metodologies, etc.).

Què més podem afegir? Una nova reflexió sobre el pensament, una mirada sobre el procés discursiu mateix per continuar aprenent: la metacognició. És, al capdavant, el que practiquem amb els alumnes a l'inici i final del dia o a les repeticions i síntesis ignasianes.

Així, la reflexió sobre què som, què fem, amb qui ho fem i sobre què aprenem és fonamental i té sempre un temps reservat en les activitats del procés d'ensenyament i aprenentatge.

En aquest sentit, podem dir que conèixer no només és incorporar o fer-nos nostre (aprendre), sinó que essencialment és co-néixer. Així, amb el MENA volem

conèixer millor la nostra realitat i volem, al mateix temps, inaugurar una nova relació entre el subjecte i l'objecte d'aquest coneixement: en repensar-se el vincle, els dos termes adquireixen noves formes.

Tornem a néixer plegats (l'escola i els seus protagonistes), per ara, més despullats i més autèntics, entregar-nos a experiències de sentit. Perquè la bona nova que proclama l'Evangeli és una invitació a viure en el quotidià i oberts al món i als altres, la transcendència de la nostra existència.

37.

Un model per a la comunitat educativa de JE

Treballem, elaborem models i els posem a disposició de la nostra comunitat educativa. Perquè la realitat és líquida i com vaixells, avui ens calen models per avançar en el mar.

Definits els rols de la tripulació, tots remem a l'una per seguir la travessa i acostar-nos al següent port. Recordem que en els propers dos quaderns analitzarem el nous models de gestió i de l'espai físic.

La velocitat de creuer vindrà després, amb el balanç del pilotatge i la incorporació progressiva de la xarxa de vuit centres de JE a la nova manera de considerar i viure l'escola.

Tenim el rumb, la tripulació, la flota, els enclavaments on fer aturades tècniques d'avituallament, i naveguem, al mateix temps, sabent que el destí es perllonga més enllà de l'Horitzó 2020.

En aquest mateix sentit, assenyallem que el resultat que aquí hem presentat ja forma part de la nostra història. Tanquem aquest quadern a l'octubre del 2015, així que el MENA, des que es va crear, ha tingut un recorregut que l'ha fet evolucionar i enriquir-se amb les experiències pilot.

I és que els nostres models estan en evolució constant. Són principis expressament senzills i oberts, dinàmics. Ens interessa molt aquest gerundi, el «transformant» l'educació de la col·lecció, el treball *in progress*, l'aprendre fent.

Per fidelitat històrica, hem detallat la versió 1.0 del MENA tot enriquint-lo amb diferents aportacions de sessions de seminaris posteriors a la seva formulació inicial. En el quadern dedicat a l'avaluació de les experiències pilot en podrem copsar la nova formulació, més evolucionada i més concreta.

Taula de continguts

Pròleg
Introducció

13

I. Els models

14

01. Models, teories i paradigmes

17

02. Els models i la transformació de la realitat

18

03. Donem resposta a les noves necessitats

19

04. El canvi de paradigma (I): la societat

20

05. El Model Educatiu de JE

22

06. Els tres submodels del MEJE

24

II. Els orígens del MENA

26

07. Pedagogia ignasiana

28

08. Voluntat d'actualització

30

09. El Congrés del 2005

32

10. Actualització d'un decàleg

34

11. Psicologia de l'aprenentatge

36

12. Alguns referents i conceptes

38

13. Intel·ligències múltiples

40

14. Neurociència

42

15. La gènesi interna

44

16. Les auditories pedagògiques

46

III. El Model d'Ensenyament i Aprenentatge de JE 48

17. La persona que cerquem	50
18. El MENA	52
19. Espai, temps i recursos	54
20. Equip docent reduït	55
21. Agrupació d'alumnes	56
22. Continguts	58
23. Competències i valors	60
24. Metodologies	62
25. Projectes	64
26. Avaluació	65
27. Disposició dels docents	66
28. Alumnes-professors-continguts	67
29. Famílies-escola-alumnes	68

IV. Un model pedagògic per al segle XXI 70

30. El canvi de paradigma (II): l'escola	73
31. Una direcció, diverses tradicions	74
32. La cinquena C	76
33. Identitat personal i atenció a la diversitat	77
34. Pedagogia de la interioritat	78
35. Els Exercicis Espirituals i el MENA	80
36. Pensem sobre el pensament i aprenem	81
37. Un model per a la comunitat educativa de JE	82

Agraïments	87
------------	----

Agraïments

Per la possibilitat de viure aquest moment històric, volem donar les gràcies...

A tots els educadors, jesuïtes i laics, que ens han precedit en les nostres escoles, gràcies per haver-nos deixat traçat el camí de la innovació.

A tots els educadors de Jesuïtes Educació, gràcies pel vostre entusiasme i compromís en trobar cada dia noves respostes als reptes del present.

A tots els alumnes dels vuit centres de la nostra xarxa, gràcies per les vostres idees i per la vostra espontaneïtat i energia, junts estem transformant la realitat.

A totes les famílies, gràcies per la vostra confiança, recolzament i interpel·lació, només fent equip junts podrem arribar ben lluny.

A Ignasi de Loiola i a la Companyia de Jesús que va fundar, gràcies al seu esperit i força que ens inspira a fer de la nostra tasca educativa una vida al servei dels altres.

Títols publicats d'aquesta col·lecció:

01.

Enfoquem l'objectiu

40 consideracions per al canvi educatiu

02.

Preparem el terreny

35 claus per propiciar el canvi educatiu

03.

Formulem l'horitzó

37 fites per somiar el canvi educatiu

04.

Passem a l'acció

35 passes per viure el canvi educatiu

05.

Definim el model pedagògic

37 pilars per fonamentar el canvi educatiu

06.

Repensem la gestió de l'escola

30 estratègies per organitzar el canvi educatiu

07.

Redissenyem els espais de l'escola

35 escenaris per traçar el canvi educatiu

08.

Tastem el somni

32 experiències per viure el canvi educatiu

El quadern

Aquest cinquè volum de la col·lecció Transformant l'educació és el primer tram del recorregut pels tres submodels que integren el Model Educatiu de Jesuïtes Educació. Perquè per fer realitat l'escola que volem, necessitem, en primer lloc, noves maneres de pensar-la. Així, el MENA, o Model d'Ensenyament i Aprenentatge, és la nostra proposta per revisar els protagonismes i les accions a l'aula. Hem partit de la tradició ignasiana, hem incorporat els darrers avenços científics i ens hem basat en la nostra pròpia experiència innovadora per fer viable un model centrat en l'alumne i el seu projecte vital.

El projecte

Des del 2009, les escoles de Jesuïtes Educació estem portant a terme una experiència de renovació educativa d'ampli abast. És el que nosaltres anomenem Horitzó 2020. Ens hem posat en moviment i amb il·lusió i esforç estem construint, entre tots i en primera persona, una manera diferent de fer escola al segle XXI.

La col·lecció

A l'experiència li cal aturar-se i reflexionar, analitzar allò que ha succeït per planificar millor les properes accions. Així és com plantejarem aquesta col·lecció dirigida per en Xavier Aragay i d'autoria múltiple. Amb la col·lecció Transformant l'educació volem consolidar fites i compartir aprenentatges per seguir millorant amb totes les persones compromeses amb aquesta tasca que avui ha esdevingut imprescindible. És el nostre granet de sorra, la nostra aportació al necessari canvi que requereix l'educació. Cal que tots avancem i cal que compartim il·lusió, inspiració i experiències.

Per a més informació, visiteu el nostre [site](http://h2020.fje.edu) a l'adreça <http://h2020.fje.edu>

Hi trobareu els vídeos, els diaris i tots els quaderns d'aquesta col·lecció disponibles en català, castellà i anglès, així com un espai de participació on podreu fer-nos arribar les vostres aportacions. Us hi esperem! Gràcies!